

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН. ЯДНАІЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

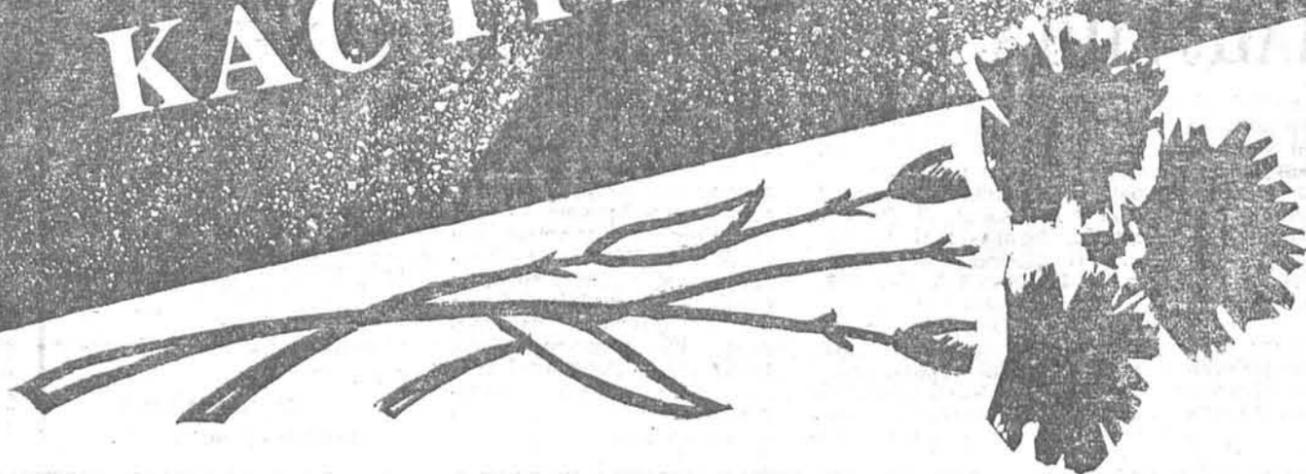
№ 45 [2779]

Пятніца, 7 лістапада 1975 г.

Цана 8 кап.

СЛАВА ВЯЛІКАМУ
КАСТРЫЧНІКУ!

Уся наша вялікая краіна ад Брэсцкай крэпасці-героя да Камчаткіх сопак, ад Карэльскіх азёраў да гарачай Кушкі ў зямлі чырвоных сцягоў. Па зямлі савецкай ідзе перамаганосны Кастрычнік. Працоўныя Краіны Саветаў, першай у свеце сацыялістычнай рэвалюцыі, усе прагрэсіўнае чалавецтва адзначаюць 58-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, рэвалюцыі, якая паклала пачатак новаму ладу, дзе працоўны чалавек гаспадар свайго лёсу.

Вось ужо больш за паўвека нас вядзе ад перамогі да перамогі Ленінская Камуністычная партыя.

«Уся дзейнасць нашай партыі, яе Цэнтральнага Камітэта на працягу апошніх пяці гадоў канцэнтравана на выкананні рашэнняў XXIV з'езду КПСС. Сёння, адзначаючы велізарныя дасягненні краіны, савецкія людзі з глыбокай удзячнасцю і гордасцю звязваюць іх са шматграннай палітычнай і арганізатарскай работай усеі партыі, яе мясцовых органаў, яе

НЯЗГАСНАЕ ПОЛЫМЯ КАСТРЫЧНІКА

ленінскага Цэнтральнага Камітэта».

Свята, вялікае свята крочыць па нашай зямлі. Учора, 6 лістапада, па традыцыі ў Крамлёўскі Палац з'езду на ўрачыстае пасяджэнне Маскоўскага Савета дэпутатаў працоўных і гарадскога камітэта КПСС, прысвечанае 58-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, сабраліся перадавікі вытворчасці, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, дзеячы навукі і культуры, воіны Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту, працаўнікі Падмаскоўя.

Бурнымі, працяглымі апладысмантамі сустрэлі ўдзельнікі пасяджэння кіраўнікоў партыі і ўрада, Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Леаніда Ільіча Брэжнэва.

З дакладам «Ленінскім курсам — пад сцягам Кастрычніка» цёпла сустрэты прысутнымі, выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, Старшыня Камітэта партыйнага кантролю пры ЦК КПСС А. Я. Пельшэ.

«Разам з усімі савецкімі людзьмі ўрачыста адзначаюць 58-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі працоўныя Беларусі.

Працоўныя рэспублікі зараз жывуць адным імкненнем — дастойна сустрэць XXV з'езд КПСС.

Учора, 6 лістапада, у Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР адбылося ўрачыстае пасяджэнне Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў працоўных з удзелам прадстаўнікоў партыйных, савецкіх, прафсаюзных, кам-

самольскіх і іншых грамадскіх арганізацый, калектываў працоўных і воінаў Савецкай Арміі, прысвечанае 58-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

18 гадзін. Месцы ў прэзідыуме займаюць таварышы П. М. Машэраў, А. Н. Аксёнаў, Ц. Я. Кісялёў, А. Т. Кузьмін, У. Е. Лабанок, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, Г. Я. Палякоў, А. А. Смірноў, Ф. А. Сурганав, В. С. Шавялуха, М. І. Лагір, Я. П. Нікулкін, У. І. Падраз, І. М. Траціяк, намеснікі Старшыні Савета Міністраў БССР І. М. Глазкоў, Ю. В. Колакалаў, П. Л. Коханав, М. М. Севярынёў, Н. Л. Сняжкова, член ваеннага савета — начальнік Палітупраўлення ЧВВА генерал-лейтанант А. В. Дзедбалюк, першы сакратар Мінскага гаркома КПВ У. А. Ляпёшкін, ветэраны ленінскай партыі, перадавікі вытворчасці, прадстаўнікі грамадскасці.

З дакладам ад 58-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі выступіў сакратар ЦК КПВ А. А. Смірноў.

Пастанова ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР

АБ ПРЫСУДЖЭННІ ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЙ СССР У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ 1975 ГОДА

Цэнтральны Камітэт КПСС і Савет Міністраў СССР, разгледзеўшы прапанову Камітэта па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры пры Савете Міністраў СССР, пастанаўляюць прысудзіць Дзяржаўныя прэміі СССР 1975 года:

1. **АБРАМАВУ** Фёдару Аляксандравічу, пісьменніку, — за трылогію «Прасленны».

2. **АДАМАВУ** Лявону Тыгранавічу, **АДЫЛАВУ** Сабіру Рахімавічу, заслужанаму будаўніку Узбекскай ССР, **ЗАРЫЦКАМУ** Барысу Андрэевічу, заслужанаму архітэктару РСФСР, **ПУРЭЦКАМУ** Юлію Платонавічу, заслужанаму будаўніку Узбекскай ССР, **РАЗАНАВУ** Яўгену Рыгоравічу, **ТУРСУНАВУ** Фархадзю Юсубаевічу, **ХАЛДЗЕВУ** Юрыю Андрэевічу, **ШАСТАПАЛАВУ** Усеваладу Мікалаевічу, **ЯКУШАВУ** Аляксандру Віктаравічу, заслужанаму будаўніку Узбекскай ССР — архітэктарам, **УСМАНАВУ** Махмуду, народнаму мастаку Узбекскай ССР, **КРЫЦЬУСКАМУ** Уладзіміру Пятровічу, інжынер-канструктару, **ДУДЗІНУ** Краснаславу Пятровічу, заслужанаму будаўніку Узбекскай ССР, інжынеру, — за архітэктуру цэнтра г. Ташкента (1966—1974 г.).

3. **ВАСІЛЬВУ** Барысу Львовічу, аўтару аповесці і сцэнарыя, **РАСТОЦКАМУ** Станіславу Іосіфавічу, народнаму артысту СССР, аў-

тару сцэнарыя і рэжысёру, **ШУМСКАМУ** Вячаславу Міхайлавічу, заслужанаму дзеячу мастацтваў РСФСР, аператару, **МАРТЫНАВУ** Андрэю Леанідавічу, выканаўцу ролі, — за мастацкі фільм «А досвітку тут ціхія...»

4. **ГУЛЯВУ** Юрыю Аляксандравічу, народнаму артысту СССР, — за канцэртныя праграмы і оперныя партыі 1971—1973 гг.

5. **КАРМЭНУ** Раману Лазаравічу, народнаму артысту СССР, аўтару сцэнарыяў і рэжысёру, — за трылогію мастацка-публіцыстычных фільмаў: «Палаючы кантынент», «Чылі. Час барацьбы, час трывог», «Кама-радас. Таварышы».

6. **КУПРЫЯНАВУ** Міхаілу Васільевічу, **КРЫЦЬВУ** Павлію Мікітавічу, **САКАЛОВУ** Мікалаю Аляксандравічу (Курьянінскі), Героям Сацыялістычнай Працы, народным мастакам СССР, — за ілюстрацыі і афармленне кнігі М. С. Ляскова «Ляўша».

7. **ЛЯВОНЦЕВАІ** Валяціне Міхайлаўне, народнай артыстцы РСФСР, якая вядзе перадачы, — за цыкл тэлевізійных перадач «Ад усёй душы».

8. **ЛУПАНУ** Андрэю Паўлавічу, паэту, — за цыкл «Магістралі» з кнігі вершаў «Ноша свая».

9. **МАУРЫНАІ** (ЛЕБЕДЗЕВАІ) Тацяне Аляксееўне, мастаку, — за цыкл ілюстрацый да рускіх казак «Рускія казкі», «Казачыя азбучка», «Лукамор'е», «За

трыдзевяць зямель», «Вечер па моры гуляе», «А. С. Пушкин. Казкі і станковую графічную серыю «Казка, Радзіма, прыгажосць».

10. **АЛЕІНІКУ** Барысу Ільічу, паэту, — за кнігу вершаў «Стаю на зямлі».

11. **ПАХМУТАВАІ** Аляксандру Мікалаеву, заслужанаму дзеячу мастацтваў РСФСР, кампазітару, — за песні апошніх гадоў (1971—1974 гг.).

12. **ПАКРОЎСКАМУ** Ігару Аляксандравічу, архітэктару, кіраўніку аўтарскага калектыву, **БОЛДАВУ** Аляксандру Барысавічу, **КЛІМАЧКІНУ** Анатолію Васільевічу, **ЛІСЦЫНУ** Дзмітрыю Аляксандравічу, **НОВІКАВУ** Феліксе Аронавічу, **САЕВІЧУ** Рыгору Яфімавічу, **СВЯРДЛОЎСКАМУ** Юрыю Аляксеевічу — архітэктарам, **ЗАРХІ** Барысу Міхайлавічу, **ІОНАВУ** Юрыю Іванавічу — інжынерам-канструктарам, **ДЗЯМЕНЦЬВУ** Сяргею Цімафеевічу, **КЯЛАРАВУ** Юрыю Іванавічу, **КІРЫЛАВУ** Барысу Міхайлавічу — інжынерам-будаўнікам, — за архітэктурны комплекс г. Зеленаграда.

13. **ПАПОВУ** Віктару Яфімавічу, мастаку (пэсырота), — за цыкл карцін «Роздумы аб жыцці»: «Бу-

даўнікі Брацка», «Поўдзень», «Брыгада адпачывае», «Сям'я Болатавых», «Шынель бацькі».

14. **СУЧКОВУ** Барысу Лявонцэвічу, члену-карэспандэнту Акадэміі навук СССР (пэсырота), — за кнігу «Гістарычны лёс рэалізму».

15. **ТАРАСАВУ** Мікалаю Іванавічу, заслужанаму артысту РСФСР, прафесару (пэсырота), — за кнігу «Класічны танец. Школа мужчынскага выканання».

16. **ТРАЯПОЛЬСКА М У** Гаўрылу Мікалаевічу, пісьменніку, — за аповесць «Белы Бім Чорнае вуха». (Прэмія за творы літаратуры і мастацтва для дзяцей).

17. **ЧЭКІДЖАНУ** Аганесу Аруцонавічу, народнаму артысту Армянскай ССР, галоўнаму дырыжору і мастацкаму кіраўніку Дзяржаўнай акадэмічнай капэлы Арменіі, — за канцэртныя праграмы 1971—1973 гг.

18. **ЯНШЫНУ** Міхаілу Міхайлавічу, народнаму артысту СССР, — за выкананне ролей Мамаева ў спектаклі «На ўсякага мудраца хане прастае» і Абеля ў спектаклі «Сола для гадзінніка з боем» у Маскоўскім мастацкім акадэмічным тэатры Саюза ССР імя М. Горкага.

**САКРАТАР
ЦЭНТРАЛЬНАГА
КАМІТЭТА КПСС
Л. БРЭЖНЭЎ**

**СТАРШЫНЯ
САВЕТА МІНІСТРАЎ СССР
А. КАСЫГІН**

ТАК МАЦУЕЦА САДРУЖНАСЦЬ

У клубе саўгаса «Яхімаўшчына» Маладзечанскага раёна падпісаны дагавор аб сацыялістычнай садружнасці і шэфскай дапамозе Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы з працоўнымі Маладзечанскага раёна на 1975—1977 г. г.

Да працаўнікоў сядла прыехала вялікая група работнікаў тэатра — заслужаныя работнікі культуры БССР І. Міхалюта, галоўны рэжысёр

В. Раеўскі, народны артыст БССР З. Стома, народныя артысты БССР Г. Макарава, З. Браваўская і Г. Аўсянінаў, заслужаныя артысты БССР Г. Арлова, Л. Давідовіч, М. Захарэвіч, П. Кармуцін, П. Дубашынскі, артысты А. Памазан і А. Падабед. У сустрэчы прынялі ўдзел сакратар Маладзечанскага РК КПВ В. Ляшковіч, дырэктар саўгаса «Яхімаўшчына» Герой Сацыялістычнай Працы Г. Дзяржынскі, дырэктар торфапрадпрыемства

«Бярэзінскае» В. Круцільскі і іншыя прадстаўнікі грамадскасці. Дагаворам прадугледжана пастаяннае абслугоўванне спектаклямі (не радзей аднаго разу ў квартал) саўгаса «Краснае», калгасаў імя Леніна, імя Жданова і «Светлы шлях», дзе ёсць зручныя сцэнічныя пляцоўкі; шэфства над драматычнымі калектывамі Красненскага Дома культуры і Раданковіцкага гарадскога Дома культуры; арганізацыя кансультацыйнага пункта пры

тэатры на чале з галоўным рэжысёрам В. Раеўскім для заняткаў з кіраўнікамі мастацкай самадзейнасці. Тэатр будзе ўдзельнічаць у раённых семінарах і рабоце ўніверсітэтаў культуры, праводзіць сустрэчы артыстаў з работнікамі саўгасаў і сельскай інтэлігенцыі. Пасля падпісання дагавору прысутныя праслухалі расказ аб жыцці калектыву тэатра, аб яго планах, паглядзелі ўручкі з лепшых спектакляў тэатра.

**М. ЯРОМЕНКА,
народны артыст БССР.**

СВЯТОЧНЫЯ ВЕСТКІ

ВЕТЭРАНЫ —
ВЯЛІКАМУ КАСТРЫЧНІКУ

Літаратурна-музычную кампазіцыю «Кастрычніцкі вечер» падрыхтаваў да 58-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі хор ветэранаў працы Палаца культуры Белсаўпрофа.

Першымі слухачамі новай праграмы былі работчы Мінскага аўтамабільнага завода.

**НАШЫМ
ЖАНЧЫНАМ**

У Віцебску ў краязнаўчым музеі адкрылася перасоўная фотавыстаўка «Савецкія жанчыны — актыўныя будаўнікі камунізму». Яе экспанаты расказваюць аб удзеле савецкіх жанчын ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве, у барацьбе за ўмацаванне міру ва ўсім свеце.

Многія матэрыялы расказваюць аб перадавіках вытворчасці, ініцыятарах пачыну за дзятрміновае выкананне дзевяці п'яцігодкі.

КАНЦЭРТЫ КІЯУЛЯН

Цёпла прынялі аматары камернай музыкі выступленні Кіеўскага камернага хору ў Магілёве. У канцэртах гучалі творы рускіх і зарубажных аўтараў.

ЗДАБЫТКІ ЭНТУЗІЯСТАЎ

Адбылося чарговае пасяджэнне рэспубліканскага Савета садапейчання народным універсітэтам культуры, які ўзначальвае намеснік міністра культуры БССР А. Ульяніч. Абмяркоўвалася пытанне аб выніках удзелу народных універсітэтаў культуры рэспублікі ва Усеагульным аглядае народных універсітэтаў па галінах ведаў. У ходзе агляду — а плагатваўся ён з кастрычніка 1973 года па чэрвень 1975 года — створана 30 універсітэтаў культуры і 23 філіялы. Зараз іх у рэспубліцы налічваецца адпаведна 211 і 67. Ва ўніверсітэтах культуры займаецца звыш 42 тысяч чалавек, пераважна большасць якіх — студэнты і навучніцкая моладзь. Яны займаюцца на факультэтах музыкі, літаратуры, тэатральнага мастацтва, ніно, выяўленчага і прыкладнага мастацтва, культуры быта, этыкі і эстэтыкі і г. д.

У інфармацыі, якую зрабіў на пасяджэнні начальнік аддзела клубнай работы і народнай творчасці Ул. Людчын, падраўталася, што ў ходзе агляду народныя універсітэты культуры актывізавалі сваю дзейнасць, многія з іх маюць якаснае вучэбна-матэрыяльнае базі, умацаваныя кадрамі высокай кваліфікацыі. Як лепшы ў рэспубліцы адзначаўся народны ўніверсітэт пры Пінскай музычнай школе. Ён працуе звыш дзесяці гадоў, налічвае некалькі філіялаў і з'яўляецца металічным цэнтрам не толькі для Пінскага, а і Столінскага, і Іванаўскага раёнаў. Добра наладжана работа ва ўніверсітэтах культуры пры Беларускай драматычнай тэатры імя Я. Коласа (Віцебск). Палацы культуры Белсаўпрофа, Палацы чыгуначнікаў імя У. І. Леніна (Гомель) і іншых. Дзейнае дэпартаментамі многім універсітэтам аказваюць на месцах партыйныя і савецкія органы, творчыя саюзы рэспублікі, таварыства «Веды». У пачатку гэтага навуцальнага года асабліва ўвага была звернута на падбор кадраў. Зараз у вучэбным працэсе занята 1.916 лентараў, 96 з іх — маюць вучэбны ступень.

На пасяджэнні Савета былі зацверджаны спісы асобных універсітэтаў культуры і іх актывістаў, вылучаных на атрыманне дыпламаў Міністэрства культуры БССР, дыпламаў рэспубліканскага Савета народных універсітэтаў, Ганаровых грамад Міністэрства культуры БССР і БРК прафсаюзаў работнікаў культуры, а таксама грашовых прэміяў Міністэрства культуры БССР.

А. Ульяніч падсумаваў вынікі гаворкі, падзяліў думкамі на даўнейшае. Ён сказаў, у прыдатнасці, што ў гэтым навуцальным годзе, які павінен прайсці пад знакам за дастоўнае сустрэчу XXV з'езду КПСС, асаблівае значэнне неабходна надаць вывучэнню гэтамадска-палітычных дысцыплін, больш актыўна далучаць да вучобы рабочых і налгаснікаў, у першую чаргу, зразумела, юнакоў і дзяўчат.

В. ПОЛЯН.

ПЯЦЬДЗЕСЯТ востом! Пяцьдзесят востом гадоў нашаму Кастрычніку, першай у свеце сацыялістычнай рэвалюцыі. Пяцьдзесят востом гадоў новаму ладу жыцця—ладу, дзе пануе чалавек працы, які з'яўляецца гаспадаром новай дзяржавы рабочых і сялян, дзяржавы свабоды і шчасця.

Многа гэта ці мала — пяцьдзесят востом? Для аднаго чалавечка жыцця гэта не так ужо і мала, але як кавалак, этап, перыяд у гісторыі — зусім невялікі, хоць вельмі значны па эместу свайму, па шляху, пракладзенаму на зямлі, па зробленаму для карысці і дабрабыту чалавек.

Значыць, наша свята — Кастрычніцае свята — гэта перш за ўсё свята маладосці дваццатага веку, свята маладосці велічных спраў, якія думкамі вялікага Леніна вызначаны і яго партыяй — вялікай партыяй камуністаў Саветскай дзяржавы паспяхова ажыццяўляюцца.

Гісторыяй нам наканавана быць першымі ва ўсім, быць першаадкрывальнікамі ў добрых справах, у жыцці чалавечтв. І мы, саветскія людзі, народы сацыялістычнай сярэдняй асяродка, якою б цяжкай ні была наша дарога ў заўтра, да светлае, яшчэ больш шчаснае мэты чалавечтв—камунізму, кірунку не зменім, анікуды не збочым.

Наша сіла і наша перакананасць за пяцьдзесят востом гадоў узмужнелі і загартваліся маладосцю дзейных спраў, захапленнем веліччу грандыёзных планаў, што вызначае партыя, кіруючая і натхняючая сіла саветскага грамадства.

Маладосць нашай справы, маладосць нашай дзяржавы, нашых самых чыстых, самых светлых памкненняў вымушаны сёння прызнаваць і тыя, хто моцна трымаецца капіталістычнага ладу. Што ж—жыццё ўсіх вучыць.

А мы, саветскія людзі, сёння з гордасцю і радасцю святкуем новыя ўгоды Кастрычніка, адзначаем новыя і новыя свае поспехі і дасягненні. З вялікім пацуццём, з глыбокай павагай

успамінаюцца сёння дарагія ленінскія словы: «Усё, чаго мы дасягнулі, паказвае, што мы абаліраемца на самую цудоўную ў свеце сілу — на сілу рабочых і сялян».

Сёння нашы рабочыя выконваюць і перавыконваюць планы па ўсіх вытворчых паказчыках, даюць новы рост прадукцыйнасці працы, новую, вышэйшую якасць прадукцыі.

Наша рэспубліка, ідучы на сустрэчу XXV з'езду КПСС, су-

тэрмінова выканала народна-гаспадарчы план і сацыялістычны абавязальства па продажу збожжжа дзяржаве, якога нарыхтавана ў гэтым годзе больш як ва ўсе іншыя гады. Прыемна, што ў аптымальныя тэрміны праведзена ў нас сяўба азімых, засыпана насенне яравых збожжжавых пад ураджай будучага года.

Папярэднія дадзеныя красамоўна сведчаць, што заданні дзевятай пяцігодкі па важней-

Не могу я ўсё пералічыць. Вось толькі факты геаграфіі росту нашага народнага багацця. Перакрыта магутная рака Енісей — будуюцца Саяна-Шушанскі электрагігант... Вырас гігант над Прыпяццю — Мазырскі нафтапераапрацоўчы завод... Адкрыт Інстытут культуры ў Мінску...

Такія прыклады, такія факты ў нашай жывой рэальнасці — увасабленне рашэнняў партыі

стэрства, аддаваць усе свае здольнасці выхаванню актыўных будаўнікоў камунізму.

Ва ўсіх творчых саюзах і мастацкіх калектывах зараз ідзе ўдумлівая і натхнёная праца. Хочацца верыць, што мы, сыны свайго народа, выхаванцы партыі камуністаў памножым славу роднай літаратуры, нашага цудоўнага мастацтва, культуры новымі высокаіздэйнымі і высокамастацкімі творами, творами пра новага чалавек-будаўніка і стваральніка.

Святонным часам хочацца сказаць і пра тое, што ўсе нашы працоўныя поспехі, усе здабыткі ў эканоміцы і культуры маюць мір на зямлі. Кожнаму з нас, саветскіх людзей, вельмі дарагое ўсё, што робіць наша партыя, наш урад, асабіста Л. І. Брэжнэў для захавання міру на зямлі, для таго, каб перамагаў дух мірнага суіснавання, каб міжнародныя спрэчкі вырашаліся шляхам перагавораў. Саветскі Саюз ініцыятар нарады ў Хельсінкі. Мы, саветскія людзі, будзем актыўнымі ў ажыццяўленні яе рашэнняў.

Дружна ідуць народы нашай краіны да адной мэты. Дружна падтрымліваюць усе народы вялікай Краіны Саветаў мудрую ўнутраную і знешнюю палітыку КПСС.

Спакойная ўпэўненасць суіснае з кожным з нас, і клічуць нас новыя дарогі; яны будуць зноў жа слаўныя, хоць і нялёгка. Для новага пакалення пучыводнаю зоркаю будзе вера ў неўміручую ленінскую справу.

Верш пра Кастрычнік Пятра Глебкі, які я цытую, вельмі хораша гаворыць пра наш сённяшні настрой, пра лад нашых думак:

Сведзіца сонца на сінім раздоллі,
Ніва вясно ўраджаем шуміць.
Спорыцца праца за шажце
І ў полі, як ніколі,
Заўтрашні дзень камунізму
Відаць.

Верныя сэрцам і думкай Радзіме,
Мы выступаем на сустрэчу
Спадчыну нашу з падзянаю
Славу памножыць і вышай
Новая племя адданах сыноў.
Са святам Вялікага Кастрычніка,
Таварышы! Добрых спраў,
Вялікіх поспехаў, харошага
настрою!

Павел КАВАЛЁЎ

МАЛАДОСЦЬ НАШАГА СВЯТА

стракае 58-ю гадавіну Кастрычніка выкананнем дзевятай пяцігодкі ў галіне прамысловасці. Сярод многіх выдатных паказчыкаў працоўнай доблесці нашага рабочага класа хочацца назваць тут толькі адзін: прамысловасцю БССР асвоена вытворчасць каля 200 новых відаў вырабаў, якія адпавядаюць сучасным тэхнічным патрабаванням. Значыць, да славы нашых самазвалаў, нашых трактараў, станкоў, матацыклаў, тканін, тэлевізараў і г. д. далучыцца слава новых вырабаў новай прадукцыі. За гэта наша шчырае святочнае дзякуй рабочаму класу Беларусі.

Вялікай, усенароднай падзякі заслугоўвае і працоўнае сялянства нашай краіны. За хлеб і баваюну, за лён і буракі, за рыс і чай, за бульбу і прадукцыю жывёлагадоўлі. Сацыялістычнае спаборніцтва ў гонар XXV з'езду КПСС разгортваецца на палях і фермах з такім жа імпатам, як і ў прамысловасці, яно прыносіць новыя, радасныя вынікі.

Беларускае сялянства — рабочыя саўгасаў і калгаснікі — уносяць свой важкі ўклад ва ўсесаюзную скарбонку. Нам радасна, што рэспубліка да-

шых эканамічных паказчыках калгасамі і саўгасамі рэспублікі будуць выкананы. Усе гэтыя факты настолькі неаспрэчныя, настолькі захапляючыя, што гаварыць пра іх без радаснага хвалявання аніяк нельга.

Увесь свет парадаваўся сумесным касмічным дасягненнем СССР і ЗША, караблі якіх «Саюз» і «Апалон» прадманстравалі ў космасе новыя навуковы падзвігі, факт навуковага супрацоўніцтва краін з розным сацыяльным ладам. І вось, напярэдадні 58-й гадавіны Кастрычніка новае дасягненне нашага, саветскага ўзлёту. Упершыню ў гісторыі асваення космаса саветскімі людзьмі створаны два штучныя спадарожнікі планеты Венера, ажыццяўлена мяккая пасадка ў розных раёнах гэтай планеты спускаемых апаратаў, якія перадалі нам, на зямлю, унікальныя адлюстраванні паверхні «ранішняй зоркі».

Гэта яшчэ і яшчэ адзін доказ маладосці нашай, доказ стваральнай, невычэрпнай сілы, народжанай Кастрычнікам.

Паўсядзённасць нашага саветскага жыцця напоўнена паспяховым ажыццяўленнем гістарычных рашэнняў XXIV з'езду КПСС.

ў канкрэтныя, адчувальныя справы — з'ява, да якой мы, саветскія людзі, прывыклі, як да нечага самага звычайнага, самага будзённага.

Так, наша будзённасць — гераізм. Гераізм працоўны, творчы, усвадомлены, натхнёны. Ён працягваецца зараз з асаблівай сілай у сацыялістычным спаборніцтве, якое разгарнулася ў гонар маючай адбыцца гістарычнай падзеі—XXV з'езду КПСС. Услед за калектывам «Беларуськалій», калгаснікамі калгаса «Аснежыцкі» Пінскага раёна, якія датэрмінова выканалі гадавыя планы і дадатковыя абавязальства, ідуць новыя і новыя прадпрыемствы, калгасы і саўгасы рэспублікі.

Мы літаратары, усе працоўнікі мастацтва і культуры вельмі ганарымся ўсім тым добрым, што робіцца ў нашай краіне, рэспубліцы. Мы таксама сустракаем свята Кастрычніка новымі творчымі здабыткамі, мы таксама дзейсна рыхтуемся да знамянальнай падзеі — XXV з'езду КПСС. Партыя заклікае нас высока несці сцяг партыйнасці і народнасці саветскага мастацтва, удасканальваць сваё май-

Добрымі паназчыкамі сустрэў свята Вялікага Кастрычніка калентыў Баранавіцкага заводу аўтаматычных ліній. Сярод перадавых рабочых браты Іван і Мікалай Літвовы. Адзін з іх працуе шліфавальшчыкам, другі — стругальшчыкам. Яны заўсёды перавыконваюць нормы выпрацоўкі.

Фота Э. КАВЯКА. (БЕЛТА).

Усе яны працуюць у сістэме Гомельскага абласнога ўпраўлення бытавога абслугоўвання. Усе прымаюць актыўны ўдзел у калентыўнае мастацкай самадзейнасці. На гэтым здымку — удзельніцы ванаальнага ансамбля «Федоріна» Таццяна Кіула, Наталля Данільчанка, Раіса Бурмістрава, Ларыса Шкуто, Галіна Дрэман.

Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

Міхаіл ХАНІНАУ
Калмыкія

МОЙ РАЙКОМ

Ранак зімовы. Ні ветру, ні сцюжы.
Узлесаі, рачулка, і поле з бакоў.
Бой пачынаем пад вёскаю Сушы.
Тут да мяне камісар Шчарбакоў:
— Таварыш, райком выклікае,
Разам і пойдзем, нам сцэжкі адна.—
Не ўсё зразумеў я: нагода ж якая!
Магчыма, за мною шна!
Усё перадумаў. Быў шлях мой
жыццёвы
Звычайны, грывотны: ўжо год
на вайне.
Кажу камісару я гэтыя словы:
— Узвод мой ваюе, а вы вось мяне...—
Мы ўсе паважалі свайго камісара,
Па-добраму дзіўны, ўсмешкай свяціў:
— Паклікала партыя—
дожджык ці хмара,
Павінен з'явіцца, на покліч ісці!..
Без шыльды райком наш. Пад елкай
густою.
Між хлопцаў знаёмых і сам сакратар
З прозвішчам Заяц. Паправіў ён зброю
На поясе. Строгі асмужаны твар.
— Таварышы! — чулася ўсё ж
хваляванне,
Кубанку паправіў, чупрыну адвёў.—
У партыю нашу—такое пытанне—
Прымася мы сёння герояў баёў...—
А вось я і ўласнае прозвішча чуў,
І словы, як рэха, у сэрцы маім.
Я ўстаў, падцягнуўся, уперад
гляджу я,
Як быццам пад сцягам стаю палкавым.
— Выходзіў ён з многіх баёў
пераможцам,—
Дакладвае членам бюро сакратар,—
Мы помнім жа добра той бой
пад Замошшам,
Дзе вораг адчуў партызанскі удар.
Смела і ўмела камандуе ўзводам...—
Няўжо ён і гэта сказаў пра мяне!
А вось і аб нашым паходзе
«падводным»:
Варожая баржа
на дне
ў Беразіне!
Свіслач. Тры міны, і мост узлятае
З громам насустрач нябесным мастам.
То пра каго ж
сакратар
апавядае!
Свіслач... тры міны... Ды гэта ж я сам!
— Мусіць, і хопіць аб тым, як ваюе,
Толькі яшчэ будзе некалькі слоў:
З кім у сям'і партызанскай сяброўе,
Хто сёння ў ліку ягоных сяброў!
І сакратар усміхнуўся:—Не выдам,
Пэўна, я тайны влікае тут:
Сябры ў яго—рускі Саша Дзямідаў,
Узбек Турсункіеў і Вася якут.
Сам жа калмык ён, Міша наш «Чорны»,
Як па-лясному яго мы завём.
Тут ён ваюе за стэп свой прасторны,
За стэп свой кавыльны,
за родны свой дом.
Вось жыццёвы баявы партызана,
Будзе ён камуністам сапраўдным,
лічу...—
Болям азваліся ўсе мае раны,
Плакаць!
Ды не, заспяваць я хачу.
Толькі райком акрэсліў рашэнне,
Грымнуў снарад, і другі прасвістаў:
Вораг, відаць, узлаваўся страшэнна,
Што камуністам я стаў.
Грукат націўся з блізкага бою,
У думках трывога: як там сябры!
Сказаў сакратар нем:
— Бярыце зброю!
Уперад!
І рэха пайшло па бары.
Я ўзвод адшукаў. А варожая куля
Знайшла, сцэбанула
мяне па назе.
Ад камандзіра атрада, гляджу я,
Мой сувязны па-пластунску паўзе.
Загэд: адысці, і двума ўзводамі
З боку рачулки нанесці удар.
Боль у назе. Адаўзаем сумэтамі.
След мой—з крывёю, не бачыць яе
санітар.
Вось і рачулка. Кусты і аleshнік.
І падымаю я ўзвод сваяе.
Мусілі зноў мае хлопцы залегчы,
Вораг нам ходу далей не дае.
Кулі трасірыны над галавою,
Буйнакаліберны б'е кулямёт.
Лазню мы бачым перад сабою,
Гэта ж ён з лазні,
не лазня, а дог!
«Цягнуў нагу! Відаць, табе мала!»—
Куля адна нада мной прасвістала,
Другая сіпела: «Яшчэ ты жывы!»
Чкавай, скоро будзеш без галавы!»
Неякі самотна і неякі трывожна,
І, можа, таму, што ляжу і ляжу,
Страх, неведомы дасюль
спадарожнік,—
Побач са мною, глядзіць у душу.
Б'е батарэя. Болям вярэдзіць
Думка: залеглі не ў час.

Нельга марудзіць, бо апырэдзіць
Вораг,
І рыне на нас.
Хлопцы мае, сябры баявыя,
Пластам ляжаць, як і я.
Гэтак прыліп да долу грудзмі я,
Што чуў, як шэпча зямля:
«Ты ці не ты гэта, волат Джангара,
Дзе твая сіла, адвага і спрыт!
Хай на сем локцяў ад твайго ўдару
Уніз галавою вораг наш сыйдзе,
джыгіт!»
Сам жа сябе я таксама ўшчуваю:
Страх адганяю, пугі ягоныя рву,
І адчуваю, што ажываю,
Розум вярнуўся ў свой дом—галаву.
Сэрца маё, што ты мне скажаш!
А лепей паслухай гаспадара:
У грудзі не грухай, ты не на скачках,
Утаймавацца пара!
Можа й загінуць цяпер давядзецца,
Толькі мне ПЕРШАМУ ТРЭБА
УСТАВАЦЬ:
Кубак крыві я пралю—не вядзерца,
Ганьбы не маю, нечага будзе змываць.
Каску-дулку я паправіў, раменьчык
Пад барадою тужэй зацягнуў.
І аўтамат мой—брацік мой меншы
Скокнуў з варонкі, уперад зірнуў.
У аўтамата семдзесят куляў,
Семдзесят ворагу і аддадзім.
— Рота!
слухай каманду!—
— У бой... перабежкі... хутчэй...
па адным!—
Бой я апісваць доўга не стану:
Вельмі імклівай атака была.
Што я запаміну ў сцэне батальнай!
Бачыў я ў небе арла.
Ён не лунаў, не кружыў, а звычайна
Так пралятаў, нібы сувязны.
Стэп мой далёкі, што сніў я начаю,
Усплыў прада мною ў цюльпанах вясны.
Вось і на снезе ўзыходзіць цюльпаны,
Не, гэта кроў пабрацімаў маіх.
Часу няма перавязваць нам раны,
Мёртвыя,
вы пачакайце жывых!
З намі райком у паходнай калоне,
Сцяг над калонай здалёку відзён.
Дзень векапомны сёння ў раёне:
Апошні
варожы
змялі гарнізон!
Гэта наш гулкі салют Сталінграду,
Курскай, яшчэ неведомай, дузе.
З Партыяй побач
Савецкая ўлада
У партызанскай калоне ідзе.
Лес Церабальскі—палац наш.
Славуці
Дойлід яго ў час далёкі узвёў.
Зорная столь
На калонах магутных,
А пад нагамі дыван з верасоў.
Ды, як калісьці ў час старажытны,
Варым мы бульбу ў звычайным
катле,
Солі ў нас скупа, трэба б разжыцца,
Хлеб не заўсёды ёсць на стале,
Думкі аб хлебе...
Райком засядае:
Заяц,
Вікторчык
і Шчарбакоў.
Скора вясна ўжо... А з ёй пасяўная,—
Многа вінтовак
і мала плугоў.
Роздум нялёгкі, турботны.
А толькі—
Верце райкому, поле і луг;
Трэба—
І зробіцца плугам вінтоўка,
Як станаўся вінтоўкаю плуг!..
...Даўно я расстаўся з сям'ёй
партызанскай,
На сцэжках былых цішыня і спакой.
Райком мой
над Ольсай-ракой застаўся,
І сэрца на ўліку
над Ольсай-ракой.
Бачу райком свой
З калмыцкага стэпу,
Бачыў з В'етнама і іншых краёў.
Раіцца з ім маю патрэбу,
Зверыць дакладнасць крокаў і слоў.
Сам пастарэў я,—райком не старэе,
Без сівазны ён і барады:
Правда, Сумленне, Давер і Надзея
Юныя сёння, як і тады.
Свет наш прыгожы, свет наш без войнаў
Дзецяў і ўнукам пакінуць хачу.
Сціплаю песняй, жыццём неспакойным
Узнос свой партыйны райкому плачу.
...Даўно я расстаўся з сям'ёй
партызанскай,
На сцэжках былых цішыня і спакой.
Райком мой
над Ольсай-ракой застаўся
І сэрца на ўліку
над Ольсай-ракой застаўся,
Перакладу А. ПЫСН.

Сайфі КУДАШ
Башкірыя

ЗВАНОЧКІ

Нібы пчаліны звонкі рой,
Вягры, збягаючы ад скрухі,
Кідаюць следам за сабой
Сняжынкі белай завірухі.
Якое покрыва лягло!
Шалее вецер зледзянелы,
Ды дораць раніне святло
Званочкі сінія на белым.
Нібыта лёгкі матылёк,
Асядзе снег на іх пялёсткі,
І засмяецца ім здалёк

Вясна сваім навевам порсткім.
Як сімвал вечнага агню,
Як талісман ад злой завеі,
Падвесь іх пад дугу каню,
Хай прад табой яны сінеюць.
Пасля гані, як рысакі,
Да вод блакітных Акманая
Блакітны навадак радка
І звон, што з сэрца выцякае.

Перакладу Р. БАРАВІКОВА.

М. Тани і народны мастак СССР, старшыня праўлення Саюза мастакоў Літоўскай ССР І. Кузмініс.

А. Макаёнак і Ю. Нагібін.

Ояр ВАЦЬЕЦІС

Латвія

МАЁЙ ПЕСНІ

Песня, апрані шынель
салдацкі!
Сэрца непадзельным, трапяткім
Для цябе натхнёна аддаю я,
Аб табе я—болей ні аб кім—
Думаю, турбуюся, бякую.
Дык бяры ты свой шынель
салдацкі!
Песня, я табою даражу.
Аддаю табе усё, што маю,
А не маю—гэтак і скажу,
Ты не пакрыўдуеш, добра знаю.
Песня, апрані шынель
салдацкі!
Ты з сябрамі выйдзі на парад
І туды, дзе новы свет будуюм.
Ну, а з тымі, хто жыццю
не рад,—
Песня, песня, мы не пасябруем.
Ім не па душы
шынель салдацкі!

Шлях не той мы выбралі
паўсколь—
У любы мы наступ крочым
прама;
Друг разгледзіць меціны
ад куль,
Ворагі—гразі наліпшай плямы
На паходным шынялі
салдацкім.
Песня, ты заўжды насі
шынель—
І на лузе ў кветкавым убранны,
І ля саду, дзе віецца хмель,
І калі прысвечана каханню,—
Ты заўжды насі шынель
салдацкі.
Сэрца непадзельным, трапяткім
Для цябе натхнёна аддаю я,
Аб табе я—болей ні аб кім—
Думаю, турбуюся, бякую...
Песня, апрані шынель
салдацкі!

Перакладу Е. ЛОСЬ.

А. КАМАЛЯ

Азербайджан

Наканавана мне шчаслівай
 доляй
 Пад сцягам рэвалюцыі цвісці.
 Я Леніна не бачыла ніколі,
 Не бачыла ніколі пры жыцці.
 Не бачыла, ды бачыла
 паўсюдна,
 Не бачыла, ды бачу кожны міг
 Яго пагляд і голас яго мудры
 У справах суайчыннікаў маіх—
 На яраснай і ўзбуджанай
 арбіце,
 У ззянні светланоснае імглы,
 На рубяжах здзяйсненняў
 і адкрыццяў
 Тут, сярод нас, на сонечнай
 зямлі.

Пераклаа Р. БАРАВІКОВА.

Міхайла ЯРОМЕНКА

Україна

ВОСЕНЬ

Іду над Дняпром на
 ўзбярэжжы,
 Асенняй сцяжынкай іду.
 І вее мне ў твар вецер свежы,
 Абуджае россыпы дум,
 Палаюць сады пазалотай,
 Спакойна асенняй парой.
 А клёны пажухлай лістотай
 З вячэрняю шэпчуць зарой.
 Іду над Данцом на змярканні,
 Асенняй сцяжынкай іду.
 І восень дзівосным убраннем
 Абуджае россыпы дум.

Пераклаў В. ШЫМУК.

Мікалай КОСТАРАЎ

Расія

СЛОВА ПРА БАМ

БАМ! Гэта слова
 У сэрцы гучыць,
 Песняй бадзёрай
 Над намі звініць.
 БАМ — гэта там,
 Дзе лютуе мароз,
 Дзе камары
 Працінаюць да слёз,
 Дзе верталёты
 Мядзведзям — навінка,
 Тыгравы след
 На таёжных сцяжынках.
 БАМ — гэта там,
 Дзе кядрач і дубы,

БАМ — там, дзе скалы
 Устаюць на дыбы,
 Дзе праз балоты,
 Праз гаці штодазень
 Траса наперад
 Ідзе і ідзе.
 БАМ — гэта мужнасць,
 І смеласць, і гарт.
 Не адступаюць
 На БАМе назад.
 БАМ — біяграфіі
 Нашай радкі
 Будуць запісаны
 Тут на вякі.

Марзія ФАЙЗУЛІНІ

Татарыя

СЕЛЬСКІ МУЗЕЙ

Есць у сяле маім музей,
 Такіх, магчыма, мала.
 Прыйдзі і ў памяці прасей
 Усё, што раней бывала.

Як жыў народ! Плылі гады,
 Спрадвеку — у галечы.
 І марыў чалавек заўжды
 Аб шчасці чалавечым.

Ды мара мараю была,
 Была ўсяго надзея.
 Ён спіну з раня да цямна
 Згінаў на багацеяў.

Адзёўшы шэранькі армяк
 Ішоў па белым свеце,
 Прасіў заўсёды, як жабрак
 На хлеб галодным дзецям.

Ён іх хацеў цяплом сагрэць,
 Ды дроў хіба ж прыдбаеш!
 І сустрэкала яго смерць
 Галодная і злая...

Есць у сяле маім музей,
 Такіх, магчыма, мала.
 Прыйдзі і ў памяці прасей
 Усё, што калісь бывала.

Пераклаў В. Шымуц.

Усевалад АЗАРАЎ

Расія

ФІНСКІ ЗАЛІЎ

Мы зноў тут, каля соснаў, каля мора,
 Каля бяроз, ахопленых агнём.
 Святлее голле ў маладым уборы,
 І ў знак вясны салодкі сок мы п'ём.

Дарунак нашай велічнай бярозы
 Такі прыемны, нібы ў ім жыве
 Пульс дрэва, што забыла, як марозы
 Пякуць па целе — аж нямілы свет.

Цямнее купал слаўнага Кранштата,
 Нібыта ўзняты морам на далонь.
 У дні вайны адтуль ляцеў адплатай
 Па ворагу бязлітасны агонь.

І пачуццё ў мяне цяпер такое
 Дваістае, бы клубні-спарышы:

Трывога сэрцу не дае спакою,
 І хочацца ў цішы пабыць душы.

Вясна мне абяцае быць шчаслівым, —
 Былыя, кажа, вернуцца гады...
 Двух лебедзяў сустрэў я над залівам,
 Што нечакана прыплылі сюды.

А можа, ад ключа яны адсталі
 На апусцелым беразе марскім,
 Два вестуны срабрыстай звонкай далі,
 Схаванай дзесь за мроівам густым.

Я зноў гляджу на хвалі, што ўцякаюць
 За разамлелы сіні далагляд
 І невідзімку - маладосць гукаю,
 Якая ўжо не вернецца назад.

Пераклаў Ю. СІЛІВОНЧЫК.

Дзмітро ПАУЛЫЧКА

Україна

РАНАК

Шчэ коціць ранак лісце па шашы,
 Як абручы палаючага дзіва,
 А ўжо слата з'ядае дні маўкліва,
 Нібы іржа без працы лемяшы.

Шчэ не змалола восень, а ў кашы
 Засыпала зіма густое мліва.
 Спадае снег павольна і цярпліва,
 Ёялеюць крылы нівы і душы.

Я спугаю, як ноччу, нібы рэі,
 Антэны над будынкамі гудуць,
 Як дзень ідзе, падобны да пілеі.

Шчэ маладую, але ўжо сіваю
 На промні сонечныя галаву я,
 Нібы на рукі матчыны, кладу.

Пераклаў Ан. ЧЫЖ.

Ю. Ванэг, М. Нагнібада, П. Панчанка.

М. Грыбачоў, М. Стэльмах, М. Лужанін.

Фота Ул. КРУКА.

Назар НАДЖМІ

Башнірыя

Касманаўты кажуць, што Зямля
 Мяккая ў імгненне
 прызямлення.
 Гэту мяккасць зведала як след
 З маладосці наша пакаленне.
 У акопах на пяску сырэм,
 На каменні мы салодка спалі.
 Людзі нездарма цябе, Зямля,

Вобразна калыскаю назвалі.
 Родная, і ў сцюжу, і ў мароз
 Абагрэеш, да грудзей
 прытуліш.
 З нараджэння і да скону дзён
 Ты, Зямля,—калыска і матуля.

Пераклаў Хв. ЖЫЧКА.

Міхайла СІРЭНКА

Україна

ЯБЛЫКІ

Так добра яблыкі запахлі...
 З кулак велічынёю, крамяныя.
 Не інакш, як церліся аб зоры
 І не паспелі вымыцца ў расе.
 Ньютонава магутна думка,
 Спакуса старажытнага Адама...
 Вядома нам спрадвеку—
 салатзейшыя
 Растуць яны ў суседскім садзе.
 Мне помніцца—маё каханне

Хавала іх за пазуху ад бацькі.
 І да мяне нясло скрозь ноч
 густую
 Такое чыстае, цнатлівае,
 прыгожае.
 На вышках нашых восенню
 блакітнай
 Ах, як мне добра яблыкі
 запахлі.

Пераклаў В. ПОЛЯК.

СВЯТЛО
ЖАНЧЫНЫ

калі аўтару споўнілася толькі дванаццаць гадоў (у БелСЭ чамусьці ўказаны чатырнаццацігадовы ўзрост).

Д. Кугульцінаў вучыцца ў Элісе ў дзесяцігоддзі, займаецца ў літаратурным гуртку. Ужо тады яго творы высока ацанілі маскоўскі паэт і перакладчык Сямён Ліпкін і вядомы мастак У. Фаворскі.

У 1940 годзе ў студэнта педагогічнага інстытута Д. Кугульцінава выходзіць першая кніжка, а яе аўтара неўзабаве прымаюць у Саюз пісьменнікаў СССР.

НАРАДЗІЎСЯ ЁН праз пяць гадоў пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У аўтабіяграфіі яго, калмыцкага паэта Давыда Кугульцінава, ёсць такі эпізод, пра які расказаў яму дзядзька: «Быў галодны год. Дзед тваёй усёй шматлікай сям'і нарэзаў роўнымі долькамі па тоненькай лустачцы хлеба, Ты быў тады яшчэ ў чэраве маці. Твая цётка ведала, што хутка памрэ. Яна не сла сваёй кавалачак, а як старэйшая, прымушала есці тваю маму... А цяпер падумай: калі б тады твая мама не атрымала лішні кавалак хлеба, — магчыма, і цябе не было б на свеце?»

Страшныя радкі, жудасныя, але праўдзвыя. Ішлі першыя гады Савецкай улады і пільгка было будаваць новае жыццё. Змагацца з ворагамі, з голадам, нястачай, Мацавацца, набірацца новых сіл, бо далягляд пылаў барвовай зарой будучага дня. Сын вясковага настаўніка, Д. Кугульцінаў рана ідзе ў школу. Не, ён яшчэ не вучань, а толькі «вольны слухач». Ахвочы да чытання, і сам спрабуе пісаць. Першы яго верш быў надрукаваны,

Д. Кугульцінаў. Святло жанчыны. Вершы. Серыя «Паэзія народаў СССР», Мінск, «Мастацкая літаратура», 1975.

«...І СТЭПАЎ ДРУГ КАЛМЫК»

Трывожнымі старонкамі ўнісалася ў паэтаву біяграфію вайна: «адбою не было да 9 мая 1945 года». Потым праца, настойлівая, штодзённая, з якой прыйшло прызнанне ў роднай рэспубліцы, а таксама далёка за яе межамі.

Праўда, гэтых звестак у кнізе народнага паэта Калмыкі Д. Кугульцінава «Святло жанчыны» (яго выбраную лірыку пераклаў Алесь Звонак) няма. А шкада, бо біяграфічныя звесткі пра пісьменніка даюць магчымасць лепш зразумець яго творчасць, паўней спазнаць неаўторнасць вобразаў. Дарэчы, у папярэдніх выпусках бібліятэчкі «Паэзія народаў СССР» гэта практыкавалася. Змяшчалася аўтабіяграфія аўтара («Выбранае» Дз. Гулія), слова пра паэта («Маабіцкі сшытак» М. Джаліля) ці аглядны артыкул (анталогія паўднёваасеціцкай паэзіі «Трубіць адзень»).

Паспрабуем жа прачытаць біяграфію Д. Кугульцінава ў ягоных творах, якія аднаведна ўвайшлі ў тры раздзелы:

«1939 — 1963», «1963 — 1967», «1967 — 1974». Перакладзена на беларускую мову найбольш сталае, значнае, тое, што ўвайшло ў набытак не толькі калмыцкай літаратуры, але і ўсёй савецкай паэзіі.

Высокае грамадзянскае гучанне і тонкі лірызм, імкненне гаварыць аб тым, што хвадос нашага сучасніка — вольнае галоўнае ў творчасці Д. Кугульцінава. Ён звяртаецца да мінулага свайго народа, ухваляе яго мудрасць, смеласць і вядома, любоў да мастацтва, усяго прыгожага. Душа калмыка — душа песенная. Ці не та-

му з такім захапленнем кожны слухае народных выканаўцаў. Прачытаеш верш «Голас Масквы», і на нейкі момант апынешся ў свеце, што асабліва дарагі аўтару: **Вестка жыватворная з Масквы Па калмыцкіх хатах паляцела. Гэта рускіх слоў жывая вязь Прагучала казачна й нявынка: «Вечарам перадае Масква Песні, танцы, музыку**

Гучала слова, музыка народа, які атрымаў права нацыянальнай годнасці: «Край бацькоўскі, хат гаркавы дым падышоў да нас, мінуўшы межы. Плачуць скрозь бабулі і дзяды, плачу й я, нібы цыбулю рожку». Гэта слёзы радасці: «Бо згадаў калмыкаў светлы лёс голас той, што йшоў з самой сталіцы».

Д. Кугульцінаў у творах сваіх часта звяртаецца да рускага народа, як да старошага брата і таварыша. Хіба забудзеш такое:

Я помню, як было. Я помню
Свой голод. Больше не могу
я, не!

І руская бабулька,
Помню,
Дала скарынку хлеба мне.

Свае лепшыя радкі паэт прысвяціў Уладзіміру Ільічу Леніну, Чалавеку, камуністу, правадыру. «Ленін», «Калі наўкол гуло падзеі кі-

пенне...». «Запіскі Леніна», «Аб Леніне», «Сонца праўды», «Ленін і праўда» — у творах гэтых пульт часу, рытмі эпохі, гімі рэвалюцыі, якая не скончылася ў семнаццацім, а прадаўжаецца і сёння ў справах новых пакаленняў, бо жывуць паказы правадыра, засталіся яго бессмяротныя творы. «Запіскі Леніна»... Іх патрэбна перачытаць, вывучаць, зноў і зноў звяртацца да іх:

Радоні! І хтосьці ўратаваны ім,
Яшчэ радоні! Гісторыя —

у руху.
Я адчуваю веліч яго духу...
Ён згустак думак кідае ў влікі,
Адна дзяржавай вольнай стане.
Гэта
Ляціць на Месяц шпарнаю
ракетай.

У адным з вершаў знаходзім прызнанне, што ўспрымаецца крэдам аўтара: «Хто паэтам стаў, душою чыстым, той не можа быць не камуністам!».

«... Чалавек тады ў людзей на ўліку, калі ў сабе нясе ён свет вялікі!», «Дзве сілы могуць нас заўжды прывесці: адна ў табе, другая — ў добрым свеце». — што ні верш, канцоўка яго сапраўдны афарызм, які хочацца запомніць, паўтарыць, потым перагарнуць наступную старонку, каб зноўку ўвайсці ў паэту свет.

А межы яго бяскрайнія. Паэтавы гарызонты пралаглі на Поўдзень і Поўнач, Заход і Усход, біццё эпохі ён улоўлівае для берагоў Ледавітага аніяна і ў касмічнай прасторы. Толькі сэрца заўсёды саграецца святлом зор Крамля, бо, прызнаецца аўтар: «Я веру ўвёра: праз Маскву праходзіць дарога чалавецтва да Наступнага!»

У зборніку шмат вершаў прысвечана роднаму краю, каханню, каханню з вялікай літары. Кніжка ж так і называецца — «Святло жанчыны»:

І раптоўна згубіла значэнне
Тое, важным што учора было,
У ле незгасальным праменні,
Дзе добра і любові святло!

...Кніжку можна параўнаць з новым домам, у які ты аднойчы ўваходзіш упешыно. Многае тут вабіць і радуе вока. І застаешся ўдзячны яго гаспадару, што прынёс для цябе хвіліны радасці. Такім домам уяўляецца кніжка «Святло жанчыны». А гасцінныя, удзячныя гаспадары яе — Давыд Кугульцінаў і Алесь Звонак.

Б. ВІРЗОУСКІ.

ЧАСОПІСЫ Ў ЛІСТАПАДЗЕ «МАПАДОСЦЬ»

Нумар адкрываецца падборкай вершаў Рыгора Барадудзіна. Паэзія прадстаўлена таксама творамі Міколы Аўрамчыка, пазмай Веры Варбы «Падаліста».

Друкуецца новая апавесць Васіля Быкава «Яго батальён» і заканчэнне рамана Віктара Каваленкі «Надвышанае неба».

Леў Максімаў выступае з артыкулам «Рабочая школа: клопаты і праблемы».

Тацяна Шамякіна напісала творчы партрэт празаіка Міхаіла Стральцова — «Далучэнне да святла». Анатоль Бутэвіч у рэцэнзіі «Біяграфія пакаленняў» разглядае кнігу «Нарысы гісторыі Ленінскага камсамола Беларусі».

Змешчаны фотанарыс Валянціна Ждановіча «Першае спатканне», падборка «Ці помнім мы ўсё?», артыкул Леаніда Здановіча «Што сказала алімпіяда», гумарыстычныя творы.

«НЕМАН»

Друкуецца нізка вершаў Івана Леткі «Гарачы цэх» у перакладзе Валерыя Гур'яноўча. Апаздаванне Леаніда Дайнскі «Клава з гастронама» пераклада Т. Мартыненка.

Вялікая падборка «З замежнай паэзіі». Тут змешчаны творы Хуана Рамона Хіменеса, Рычарда Уілбера, Хасэгава Русей у перакладах з іспанскай, англійскай і японскай моў Платона Каранеўскага, Вячаслава Купрыянава, Андрэя Кісяноўскага, Івана Бурсава.

Вершы Міколы Малаўкі пераклаў Геннадзь Бубноў.

Друкуецца заканчэнне новага рамана Аркадзя Савелічава «Інжынеры».

Пад рубрыкай «Старонкі з бланота» — нататкі Алесь Савіцкага «Цяпло братніх сэрцаў». Мемуары Івана Цімашэвіча ў літаратурнай апрацоўцы Аляксандра Міронава змешчаны ў раздзеле «Запіскі, успаміны, дакументы».

Іван Шпакоўскі напісаў творчы партрэт паэта Аляксея Пысіна «Часоў былых і новых сувязь».

Як звычайна, у нумары разнастайная назвавальная інфармацыя.

Янка БРЫЛЬ—

ЛАЎРЭАТ Польшы ПРЭМІІ

У Варшаве і Кракаве нядаўна праходзіў Трэці міжнародны з'езд перакладчыкаў польскай літаратуры. У ім удзельнічала 120 перакладчыкаў больш чым з 20 краін. Савецкую дэлегацыю ўзначальваў Янка Брыль. Вялікая група ўдзельнікаў з'езда ўдасцеена медалю «За заслугі перад польскай культурай», а тры вядомыя перакладчыкі — Я. Брыль (СССР), Р. Стэфанавіч (СФРЮ) і Г. Сегель (ЗША) сталі лаўрэатамі літаратурнай прэміі аб'яднання аўтараў ЗАІКС.

ЧУЦЕН ГОЛАС НАШ ДАЛЁКА

ЗА ПРАПАГАНДУ БРАТНЯЙ ЛІТАРАТУРЫ

У Вільнюсе адбылася нарада сяброў літоўскай літаратуры. На нараду з'ехаліся прадстаўнікі многіх рэспублік, якія займаюцца літоўскай прозай, паэзіяй, драматургіяй. Беларускія публіцы, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Я. Купалы Акадэміі навук БССР Адам Мальдзіс, які многа зрабіў для папулярнасці культуры братняга народа ў Беларусі, за заслугі ў інтэрнацыянальным выхаванні працоўных і прапаганду літоўскай літаратуры ўзнагароджаны Ганаровай граматай. Прэзідэнт

Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР.

У «НАРОДНОЙ БИБЛИОТЕКЕ»

Серыя «Народная бібліятэка», якую выпускае выдавецтва «Художественная литература», нядаўна напоўнілася раманам «Трэцяе пакаленне» Кузьмы Чорнага. Пераклад на рускую мову М. Шандабала.

Уступны артыкул «Украдзенае дзяцінства» напісаў Алесь Адамовіч.

САДРУЖНАСЦЬ

«Адзінства» — крытычны зборнік, які выпускае выдавец-

тва «Художественная литература». Першы выпуск яго выйшаў у 1972 годзе напярэдадні п'яцьдзесяцігоддзя Савецкай улады і прысвячаецца братнім літаратурам.

Нядаўна чытачы назнаеміліся з другім выпускам. Змешчаны ў ім і два артыкулы беларускіх аўтараў: «Што наперадзе?» Алесь Адамовіч і «Роднаснае і адрознае» (Куляшоў і Твардоўскі) Рыгора Бярозкіна.

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

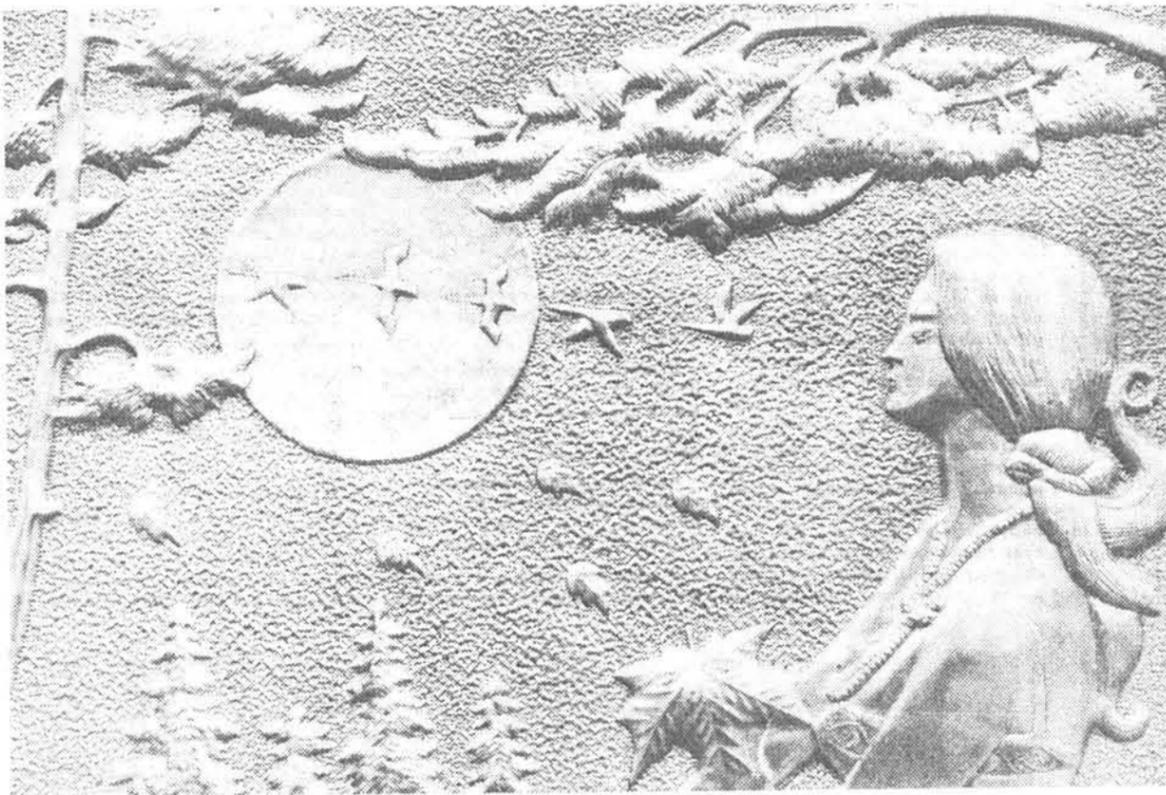
Дзесяць дашкольнага ўзросту адраецца кніжка «15 сячэр», якая выйшла ў выдавецтве «Малыш». Аўтар яе Г. Цыфэрай кожнай гаюзнай рэспубліцы прысвяціў спецыяльны

артыкул, а Ю. Малаканаў на-малюваў незвычайныя карты, на якіх не толькі назначаны горы, рэкі, а ёсць буравыя вышкі, заводы, усё тое, што характэрна для той ці іншай часткі нашай краіны.

Расказваецца ў кніжцы і пра Беларусь.

НА АРМЯНСКАЙ МОВЕ

Паширылася кола чытачоў рамана «Людзі на балоце» народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа. Нядаўна кніга выйшла на армянскай мове ў ерэванскім выдавецтве «Ай-Астан» тыражом 10 тысяч экзэмпляраў.

Пётр Мікалаевіч Вінцукевіч жыве ў Баранавічах і працуе ў гарадской пажарнай ахове. А ў вольны час цалкам аддае сябе любімаму занятку — чаканцы на ліставой медзі і латуні. Сур'ёзна займацца гэтай справай ён стаў не адразу. Спачатку была карпатлівая работа на падрыхтоўцы неабходных інструментаў. Цяпер у арсенале народнага ўмельцы іх многа.

Свае лепшыя карціны — «Перамога», «Неферціці», «Якутачка», «Яраслаўна» і іншыя — Пётр Мікалаевіч накіраваў у Брэст і Мастацкі фонд БССР.

На здымку: карціна П. Вінцукевіча «Ляццэ журавы».

Фота Р. АЛЫМБАВА.

У Саюзе пісьменнікаў БССР

З'ЕЗДУ ПРЫСВЯЧАЕЦА

30 кастрычніка адбылося падажэнне прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Прэзідыум вырашыў склікаць у канцы лістапада чарговы пленум праўлення СП БССР з наступным парадкам дня:

1. Аб падрыхтоўцы да XXV з'езду КПСС, XXVIII з'езду КПБ, чарговых рэспубліканскага і ўсесаюзнага з'ездаў пісьменнікаў.

2. Творчае абмеркаванне на тэму: «Час — пісьменнік — майстарства» (дакладчыкі М. Ароўка і В. Каваленка).

Да XXV з'езду КПСС — выдатнай падзеі ў жыцці краіны — прэзідыум зацвердзіў шэраг мерапрыемстваў, сярод якіх — творчы семінар у Салігорску на тэму: «Савецкія рабочы ў жыцці і літаратуры», рэспубліканская нарада кіраўнікоў літаратурных аб'яднанняў. Дні літаратуры ў абласцях рэспублікі пад дэвізам: «Заўсёды з партыяй, заўсёды з народамі», вялікія літаратурныя вечары ў Гомелі, Брэсце, Мін-

ску. З паведамленнямі аб творчых планах рэдакцый літаратурных часопісаў і штотыднікі выступілі М. Калачынскі, А. Макаёнак, Г. Бурэйкі, Г. Кляўко, Х. Жычка.

Зацверджана камісія па літаратурнай спадчыне народнага пісьменніка Беларусі М. Ц. Лынькова ў наступным складзе: І. Навуменка (старшыня), Д. Бугаёў, Н. Гілевіч, Ф. Куляшоў, Ю. Пшыркоў, І. Шамякін і С. Лынькова.

У студзені 1976 года грамадскасць краіны будзе шырока адзначаць 150-годдзе з дня нараджэння вядомага рускага пісьменніка-сатырыка М. Я. Салтыкова-Шчадрына. Для падрыхтоўкі і правядзення юбілею створана камісія, у якую ўвайшлі К. Крапіва (старшыня), Г. Бурэйкі, В. Вітка, М. Гамолка, Н. Гілевіч, Х. Жычка, К. Кірзэнка, Ф. Куляшоў, А. Макаёнак, М. Матукоўскі, І. Навуменка, В. Панамароў, М. Ткачоў, І. Чыгрынаў, І. Шамякін.

3-га лістапада ў Саюзе пісьменнікаў БССР адбыўся аб'яднаны сход секцый прозы і крытыкі, на парадку дня якога стаяла пытанне: «Проза маладых — майстарства, тэндэнцыі». Мікола Лобан, які выступіў на гэтую тэму з дакладам, нагадаў, што намаганнямі творчай працы лепшых майстроў слова, такіх, як І. Мележ, І. Шамякін, В. Быкаў, Я. Брыль, Я. Скрыган, І. Чыгрынаў, І. Пташніцаў і інш., беларуская мастацкая проза ў 60-я — 70-я гады дасягнула значных вышын, набыла вядомасць далёка за межамі краіны. Як суадносіцца з гэтым творчы набывіткі і пошукі тых, хто ідзе ў літаратуру? Наколькі думка маладой прозы актуальная, на колькі хваляюць маладых аўтараў праблемы, што высоўвае жыццё, практыка камуністычнага будаўніцтва?

ГАЛАСАМ МАЛАДЫХ-МАЦНЕЦЬ

З гэтага пункту гледжання дакладчык гаварыў пра творы дваццаці маладых празаікаў, якія друкаваліся ў часопісах «Польмя», «Малодосць» і «Беларусь» на працягу 1974—1975 гг., або выйшлі за гэты час асобнымі кніжкамі. Ён зрабіў грунтоўны аналіз апавяданняў У. Кузьмянкова, М. Воранава, І. Кавановіча, Г. Кірылава, І. Пяшко, Л. Левановіча, Т. Гарэлікавай, В. Гілевіча, І. Стадолыніка, А. Дударова і інш. Асаблівую ўвагу дакладчыка выклікалі апавяданні А. Жука «Вечар шчасця», «Туман», яго аповесць «Чыгун», аповесць М. Кацюшэвіч «Трэці раўнд», аповесць

М. Тычыны «Дажынкi», якой аўтар дабутоваў у часопісе «Малодосць», аповесць Алеся Крыга «Порт прызначэння».

М. Лобан адзначыў у творчасці маладых цікавасць да маральных праблем нашага грамадства, да праблем чалавечых узаемаадносін, духоўнага свету савецкага чалавека. Разам з тым дакладчык зрабіў перасцярогу ад здрабнення вобразаў нашых сучаснікаў, якое мае месца ў некаторых творах.

Даклад М. Лобана выклікаў аживленыя спрэчкі. У іх прынялі ўдзел В. Вітка, В. Палтаран, А. Яскевіч, М. Кругавых, В. Панамароў, Я. Лецка, В. Адамчык, М. Тычына, П. Місько, М. Мухоморскі, В. Гілевіч, сакратар партбюро СП БССР А. Кулакоўскі.

Удзельнікі сходу заслухалі таксама справаздачу старшыні бюро секцыі прозы Яні Скрыгана. Затым было абрана новае бюро ў складзе А. Адамовіча, В. Адамчыка, В. Казько, А. Капусціна, Я. Каршукі, А. Кудраўца, А. Кулакоўскага, М. Лобана (старшыня), А. Масарэні (сакратар), П. Місько, І. Пташніцава, А. Савіцкага (намеснік старшыні), Я. Скрыгана.

Вынікі работы сходу падсумаваў намеснік старшыні праўлення СП БССР І. Чыгрынаў.

У суровы час Вялікай Айчыннай вайны многія пісьменнікі нашай рэспублікі змагаліся з ворагам у радах Чырвонай Арміі, у партызанскіх атрадах і ў падполлі. Змагаліся зброяй, вострым публіцыстычным пісьменніцкім словам Радзіма адзначыла іх ратныя подзвігі ўрадавымі ўзнагародамі. Сярод літаратараў, супрацоўнікаў апарата Саюза пісьменнікаў і перыядычных выданняў нямаю таксама тых, хто каваў перамогу, працуючы ў

ЮБІЛЕЙНЫЯ МЕДАЛІ ВЕТЭРАНАМ

абароннай прамысловасці, у іншых галінах народнай гаспадаркі. У сувязі з трыццацігоддзем перамогі над гітлераўскім фашызмам усе люты ўзнагароджаны медалём «Трыццаць гадоў Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.»

Днямі ў клубе Саюза пісьменнікаў ва ўрачыстай абстаноўцы старшыня Вярхоў-

нага Савета БССР І. П. Шамякін уручыў медалі вялікай групе ўзнагароджаных. Сярод іх — абаронца Брэсцкай крэпасці Алесь Махнач, былыя франтанкі і партызаны Анастоль Асцяўка, Алесь Асіпенка, Алесь Адамовіч, Янка Брыль, Артур Вольскі, Аляксандр Дракахруст, Аляксей Зарыцкі, Міхась Калачынскі, Уладзімір Карпаў, Навум

Кіслік, Мікола Лобан, Аляксандр Міронаў, Іван Навуменка, Георгій Папоў, Леанід Прокша, Юліян Пшыркоў, Алесь Савіцкі, Уладзімір Юрэвіч і многія іншыя. Узнагароды атрымалі таксама М. М. Карпава, Я. Я. Бачыла, М. К. Хайноўская, І. У. Кармалітава, іншыя ветэраны працоўнага фронту. І. П. Шамякін цёпла павіншаваў воінаў і ветэранаў працы, пажадаў ім моцнага здароўя і вялікіх поспехаў у працы на карысць нашай Радзімы.

ПРЫНЯТЫ У САЮЗ ПІСЬМЕННІКАУ

Арнольд Каштаню (Арнольд Эпштэйн). Празаік. Нарадзіўся ў 1938 годзе ў Валгаградзе. Закончыў Маскоўскі аўтамеханічны інстытут. Працуе на Мінскім аўтамабільным заводзе.

Надрукаваў апавесці: «Чаго ты хочаш, хлопец?» («Неман», № 1—2, 1966), «Заводскі раён» («Новый мир», № 7—8, 1973), «Белыя дамы Талочы» («Новый мир», № 5, 1974).

У 1973 годзе атрымаў другую прэмію на ўсесаюзным конкурсе на лепшы сцэнарый мастацкага фільма пра рабочы клас. Па гэтым сцэнарыю на кінастудыі «Беларусь-фільм» пастаўлен фільм «Час яе сыноў».

Алесь Крыга (Аляксандр Асіпенка). Празаік. Нарадзіўся ў 1943 годзе ў Мінску.

Вучыцца ў Беларускам дзяржаўным універсітэце імя У. І. Леніна.

Працаваў у газетах «Фінансультурнік Белоруссии», «Пісьмер Беларусі», служыў на Паўночным Флоте, плаваў па нараблах тралавага флоту. Цяпер працуе ў газеце «Чырвоная змена».

Друкуецца з 1968 года. Выйшлі кнігі «Паўночны фарватэр» (1971), «Порт прызначэння» (1974).

Леанід Левановіч (Леанід Лівонаў). Празаік. Нарадзіўся ў 1938 годзе ў вёсцы Клявічы Касцюковіцкага раёна на Магілёўшчыне. Член КПСС. Скончыў Магілёўскае культасветвучальніцкае, Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт імя У. І. Леніна.

Працаваў у рэспубліканскіх газетах, штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва», часопісе «Неман». Цяпер — у часопісе «Польмя».

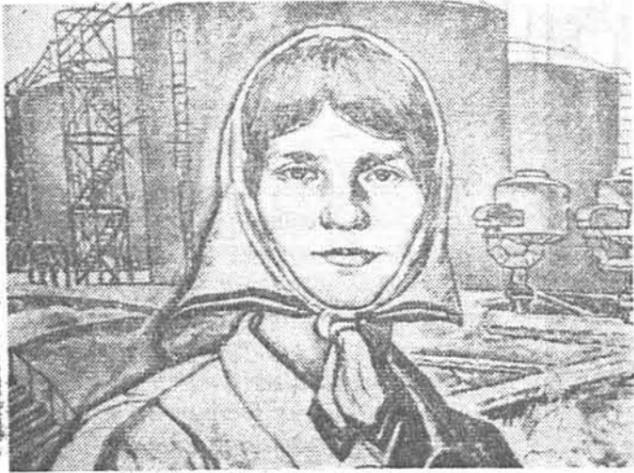
Друкуецца з 1963 года. Выдаў кнігі нарысаў «Гаспадар аямлі» (1971), «Зялёны трохкутнік» (1973). Аўтар шматлікіх апавяданняў і артыкулаў у перыядычным друку.

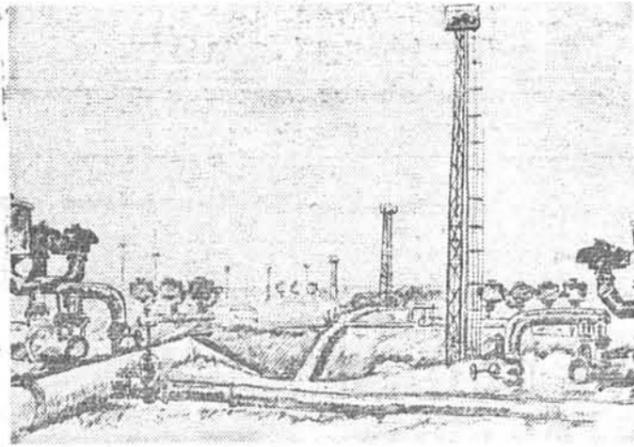
Георгій Юрчанка. Празаіст. Нарадзіўся ў 1928 годзе ў вёсцы Кудрычы Мясціслаўскага раёна на Магілёўшчыне. Член КПСС.

Закончыў Магілёўскі настаўніцкі інстытут, Гродзенскі педінстытут. Настаўнічаў на Гродзеншчыне, вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры імя Яні Купалы АН БССР. З 1961 года працуе ў выдавецтве «Навука і тэхніка».

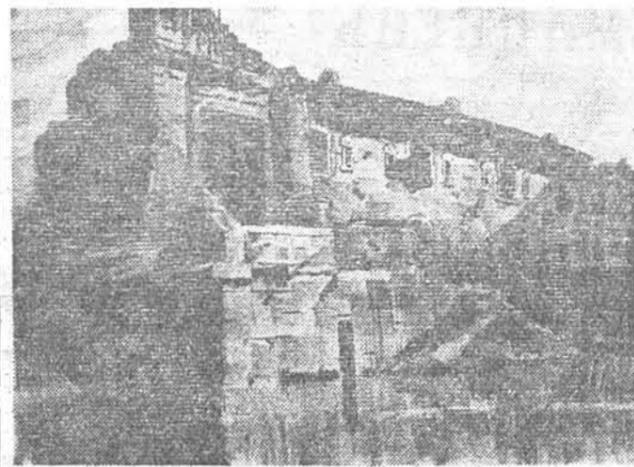
Літаратурную працу пачаў у 1959 годзе. Аўтар кніг «Раепрэжаны пегас» (1965), «Вярхом на вожыку» (1968), «Немеладзкая мелодыя» (1974), а таксама чатырох дыялектных слоўнікаў: «Дыялектны слоўнік» (1966), «Народная сямінаўка» (1969), «І коціца і валіца» (1972), «І сеча і паліца» (1974).

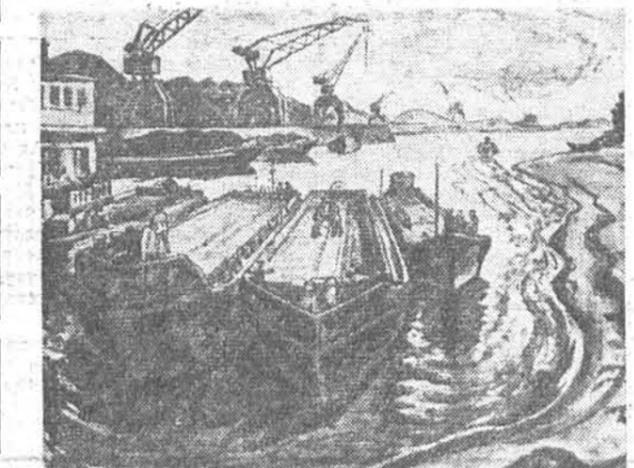
П. Дурчын. Лабарантна-нафтаправода «Дружба» Святлана Каршанова.

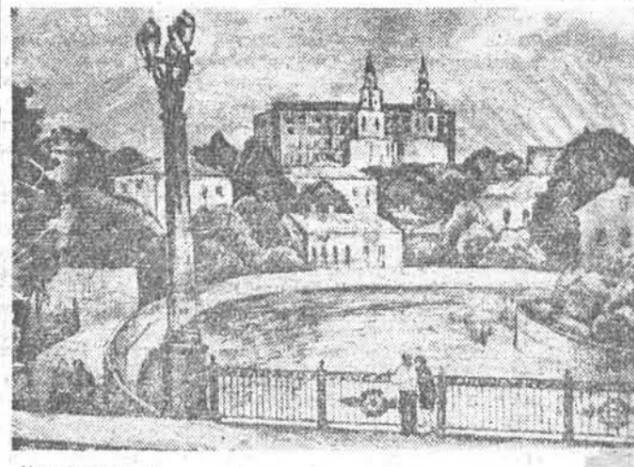
Міхалкі. Нафтаправод «Дружба».

Цытадэль над Бугам.

Мазыр — горад на Палессі.

Над Свіслаччу.

БРЭСЦКАЯ крэпасць. Як многа значаць гэтыя словы, што сталі сімвалам мужнасці і бяспрыкладнага гераізму савецкіх салдат!

Тэма Брэсцкай крэпасці стала вызначальнай для творчасці беларускага мастака Пятра Сідаравіча Дурчына. Вось ужо на працягу 20 гадоў з'яўляюцца на выстаўках новыя і новыя творы П. С. Дурчына, якія склалі вялікі цыкл работ, што ўскладала на мастацтва аб гераічнай абароне цывілізацыі над Бугам.

Лаканічныя радкі біяграфіі мастака. Вучоба ў Маскоўскім мастацкім вучылішчы, суровыя дарогі вайны, і — творчая праца. У пасляваенныя гады Дурчын піша любячы сэрцу беларускія пейзажы. А 1956 год стаў паваротным у творчым лёсе мастака. Штуршком паслужыла знаёмства з кнігай С.

Кожны партрэт П. Дурчына — гэта апавяданне аб лёсе бясстрашных людзей, якія сталі часцінкай жывой легенды. У рабоце над вобразамі разам з дэкладнай беражлівай перадачай асобных рысаў мастак шукае галоўнае, характэрнае для кожнага партрэтнага. Дабрадушнасць, жыццёвы аптымізм, глыбокі псіхалагізм характарызуюць партрэты маскоўскага інжынера А. Д. Раманава і П. Я. Сівакова.

У жахлівым зняменні застыў К. Ф. Касаткін, адлюстраваны мастаком у момант, калі ён даведаўся аб трагічным лёсе загінуўшай сямяі.

Вялікім псіхалагізмам вызначаюцца партрэты А. М. Бардзіча, Е. С. Філіпенкі, І. І. Долатава, А. А. Вінаградова.

У вобразе аднаго з кіраўнікоў абароны цытадэлі палкаво-

скае графічных тэхнік — літаграфіі, афарты. Яго літаграфіі «Дожджык», «Сонечны дзень» з серыі «Мінск» перадаюць стан, настрой прыроды. У іх адчуваецца імкненне аўтара да большай вобразнасці, эмацыянальнасці. Шматлікія накіды мінскіх пейзажаў, прадстаўлены на выстаўцы, сведчаць аб напружанай і карпатлівай працы Дурчына над гэтай тэмай.

Цяга мастака да працы над серыямі твораў, аб'яднаных адной тэмай, плумачыцца імкненнем аўтара да больш шырокага ахопу жыццёвых з'яў.

Гэта добра відаць на прыкладзе серыі графічных лістоў «Па ленінскіх месцах», створаных у апошнія гады. Непасрэдна звязаны з імем Леніна, напрыклад, «Кабінет Ільіча». Беражлівае дакументальнасць дапамагае больш ярка адлюстраваць усё, што звязана з імем правадыра рэвалюцыі.

ВЕРНАСЦЬ СЭРЦА

Смірнова «Крэпасць на граніцы». Гісторыя гераічнай абароны, а затым і наведванне самой крэпасці пакінулі ў душы П. Дурчына незабыўны след. Пад непасрэдным уражаннем ствараюцца першыя творы. Адным з іх з'явілася дыярама «Абарона Брэсцкай крэпасці» ў Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі, створаная сумесна са скульптарам Ф. Зільбертам. У дыяраме, выкананай на дастаткова высокім мастацкім узроўні, з вялікай усхваляванасцю і дынамізмам адлюстраваны адзін з эпізодаў бою ля Холмскіх варот.

У той жа час П. Дурчын піша шмат эцюдаў, дзе беражліва, з дакументальнай дэкладнасцю, вельмі эмацыянальна адлюстроўвае памятных месцы гераічнай абароны. Знаёмства з абаронцамі крэпасці падштурхнула П. Дурчына пачаць работу над партрэтнымі вобразамі герояў Брэста. У Палацы мастацтваў, на персанальнай выстаўцы Дурчына глядач мае магчымасць пазнаёміцца з многімі партрэтамі гэтай серыі. Глыбокая пашана перад подзвігам людзей, адданасць пачатай справе, якая стала справай усяго жыцця мастака, характарызуе творчасць П. Дурчына ў яго рабоце над партрэтамі.

Вось, напрыклад, адзін з адлюстраваных вобразаў — партрэт М. Ф. Кюнга. Цяпер — дырэктар школы ў падмаскоўным пасёлку Шчарбінка, М. Кюнг у час вайны бясстрашна абараняў крэпасць, змагаўся з фашыстамі ў Бухенвальдзе. У партрэце мастак перадаў сілу волі, рашучасць, непахіснасць гэтага чалавека.

Працуе ў Арле старшай аперачыйнай сястрой Р. І. Абакумава. Колькі раненых яна вынесла ў час баёў за крэпасць! Партрэт Р. Абакумавай, створаны П. Дурчыным праз 20 гадоў пасля абароны, захапляе мяккасцю, чалавечнасцю, унутранай прыгажосцю.

Зусім у іншым ключы вырашае мастак партрэт Героя Савецкага Саюза П. М. Гаўрылава. Гэта вобраз моцнай, мужняй асобы. На суровым, задуманым твары Гаўрылава быццам чытаеш трагічны ўспамін аб вайне, успамін аб загінуўшых сынах Айчыны.

Задумаўся аб мінулым і М. Г. Піскун, радавы 44-га палка 42-й стралковай дывізіі, які змагаўся затым у радах беларускіх партызан.

Вельмі жывыя напісаны мастаком партрэт П. П. Кашкароў, аднаго з камандзіраў падраздзялення 455-га стралковага палка.

га камісара Я. М. Фаміна П. Дурчын нібы канцэнтруе рысы характару савецкага воіна — абаронцы Радзімы — непахісную волю, здольнасць здзейсніць подзвіг дзеля жыцця на зямлі.

У суровыя дні легендарнай бітвы малодшы сержант Р. Семянюк схваў у адным з казематаў Усходняга форта сцяг 393-га асобнага зенітна-артылерыйскага дывізіёна. Праз 15 гадоў Семянюк знойдзе схавааны сцяг. П. Дурчын, ствараючы графічную кампазіцыю «Вернасць сцягу», не столькі захоўвае партрэтныя рысы Семянюка, колькі перадае аб'ектывна вобраз гераічнага абаронцы Радзімы.

Пейзажы крэпасці, найбольш драматычныя месцы баёў, тэматычныя лісты складаюць таксама значную частку работ мастака. Як помнікі вялікай гісторыі глядзяцца Холмскія вароты, руіны гарнізоннага клуба, паўвежа абарончых казарм, Цярэспальскія вароты.

Лаўрэат Ленінскай прэміі, пісьменнік С. С. Смірнов пісаў аб творчасці П. Дурчына: «Яго замалёўкі руін крэпасці і серыя партрэтаў абаронцаў цытадэлі над Бугам назаўсёды захаваюць для нашчадкаў і апяляюць дымам баёў праслаўленыя руіны крэпасці-героя, і аблічча тых людзей, што сталі тут насмерць у незабыўным 41-м годзе, абараняючы першыя метры савецкай зямлі ад ворага, людзей, якія цяпер сталі любімымі героямі свайго народа».

Больш чым 20 гадоў аддаў мастак тэме Брэсцкай крэпасці. Аднак было б няправільным лічыць Дурчына мастаком толькі адной тэмы. З першых гадоў творчасці ён піша пейзажы Беларусі, роднага Мінска.

Выкананыя ў асноўным у тэхніцы пастэлі, пейзажы Дурчына 50-х гадоў пэтычныя, прасякнутыя любоўю да прыроды. Назавём такія яго працы, як «Масток», «Беларускія прасторы». Трапнасць у перадачы характэрных дэталей, лірызм вызначаюць серыю пастэльных пейзажаў Мінска гэтых гадоў, напрыклад, такія творы, як «Стары Мінск», «Новы горад», «Парк імя Горкага». Старыя дамы і нозабудулі, помнікі архітэктуры мінулага, парк і сады знаходзяцца адлюстраваны ў сакавітых малюўчых пастэлях Дурчына.

У наступныя гады, аж да гэтага часу, мастак не спыняе працы над пейзажамі Мінска, але яго творчасць набывае ўжо іншыя фарбы. Дурчын актыўна звяртаецца да новых для

наносяць апавядальны характар. Але такі падыход апраўданы, асабліва ў лістах, прысвечаных месцам, што непасрэдна звязаны з імем Леніна, напрыклад, «Кабінет Ільіча». Беражлівае дакументальнасць дапамагае больш ярка адлюстраваць усё, што звязана з імем правадыра рэвалюцыі.

Другія лісты вырашаны інакш. У графічным лісце «Старая Казань» мастак стварае вобраз горада, праз жорсткія рытмы старажытных вежаў і хацінак, рэзкія кантрасты болага і чорнага.

У пошуках вобразнасці Дурчын ужывае больш складаную мастацка-тэхнічную апрацоўку, дабіваючыся, напрыклад, у літаграфіі «Казанскі крэмль» адчування свежасці, паветра.

Асобны цыкл пастэльных і графічных лістоў прысвечаны Прыбалтыцы. Рыжская серыя пастэлей расказвае аб помніках архітэктуры, старых кутках горада. Аўтар вырашае гэтыя кампазіцыі з дапамогай тонкіх танальных суадносін. Зусім іншы характар носіць вільнюскія пастэлі. На чорным фоне рэзка выступаюць абрысы гатычнага храма, што надае працам эмацыянальнае, нават драматычнае адценне.

Літаграфіі прыбалтыйскай серыі характарызуе дэкладна і ясная пластычная мова, адчуванне помнікаў архітэктуры.

Шмат працуе Дурчын над сучасным індустрыяльным пейзажам. У прыватнасці, вылучаецца серыя літаграфій «Мазыр — горад на Палессі». Дурчын знаходзіць тут нозыя мастацкія магчымасці ў перадачы ўбачанага.

Спалучэнне сучасных індустрыяльных матываў і пэтычнага пейзажа ўносіць у лісты ноты лірызму, романтичнай прыўзнятасці. Шматлікія накіды, прысвечаныя нафтавікам Палесся, вабяць рытмам, непасрэднасцю назіранняў у перадачы навакольнага свету.

Не пакідае мастак працы і над тэмай Брэсцкай крэпасці. У тэматычных кампазіцыях Дурчын дасягае шырокага аб'ягулення. Творы набываюць лаканізм, больш сімвалічнае гучанне. Тужлівая фігура маці на фоне крэпасці ў лісце «Паміць сэрца» глядзяцца як сімвал мужнасці і пакут, гераізму і трагедыі вайны. У кампазіцыі «Зорка бессмяротнасці» адлюстраваны цэнтральны ўваход у мемарыяльны комплекс, няспынным патокам людзей, якія ідуць у крэпасць, — усё гэта гучыць, як гімн памяці героям Айчыны.

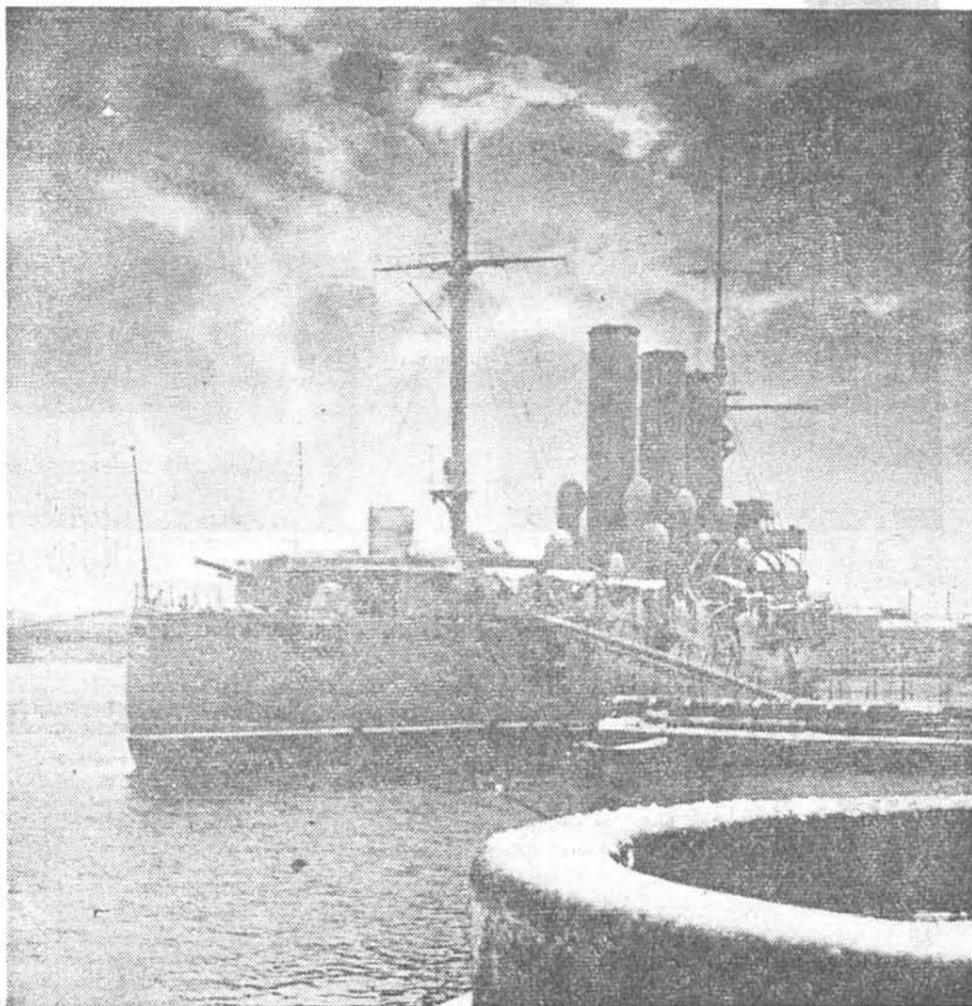
Алег ОЙСТРАХ.

НА БЕРАГАХ НЯВЫ...

Трывожна празвінелі агнявыя,
Віхурныя і слаўныя гады.
Свае сцягі, як песні, баявыя
Высока ўзняў Кастрычнік малады.
І ажывае на сцягах агністых
Гісторыя Кастрычніка сама:
І неўміручы подзвіг камуністаў,
І пяцігодак велічны размах.
І залп «Аўрора» разганяе цені,
І ззяе востры штык бальшавіка.

І з глыбіні гадоў вялікі Ленін
Вітае нас рукой з браневіка.
І ў Петраградзе вецер веку вольны
Прэч гоніць і галечу, і бяду.
Матросы і рабочыя у Смольны
За Ільічом ідуць, ідуць, ідуць...
Ідуць яны, як волаты жывыя,—
Людское гора знішчыць назаўжды...
Зноў паўстаюць прад намі агнявыя,
Віхурныя і слаўныя гады.

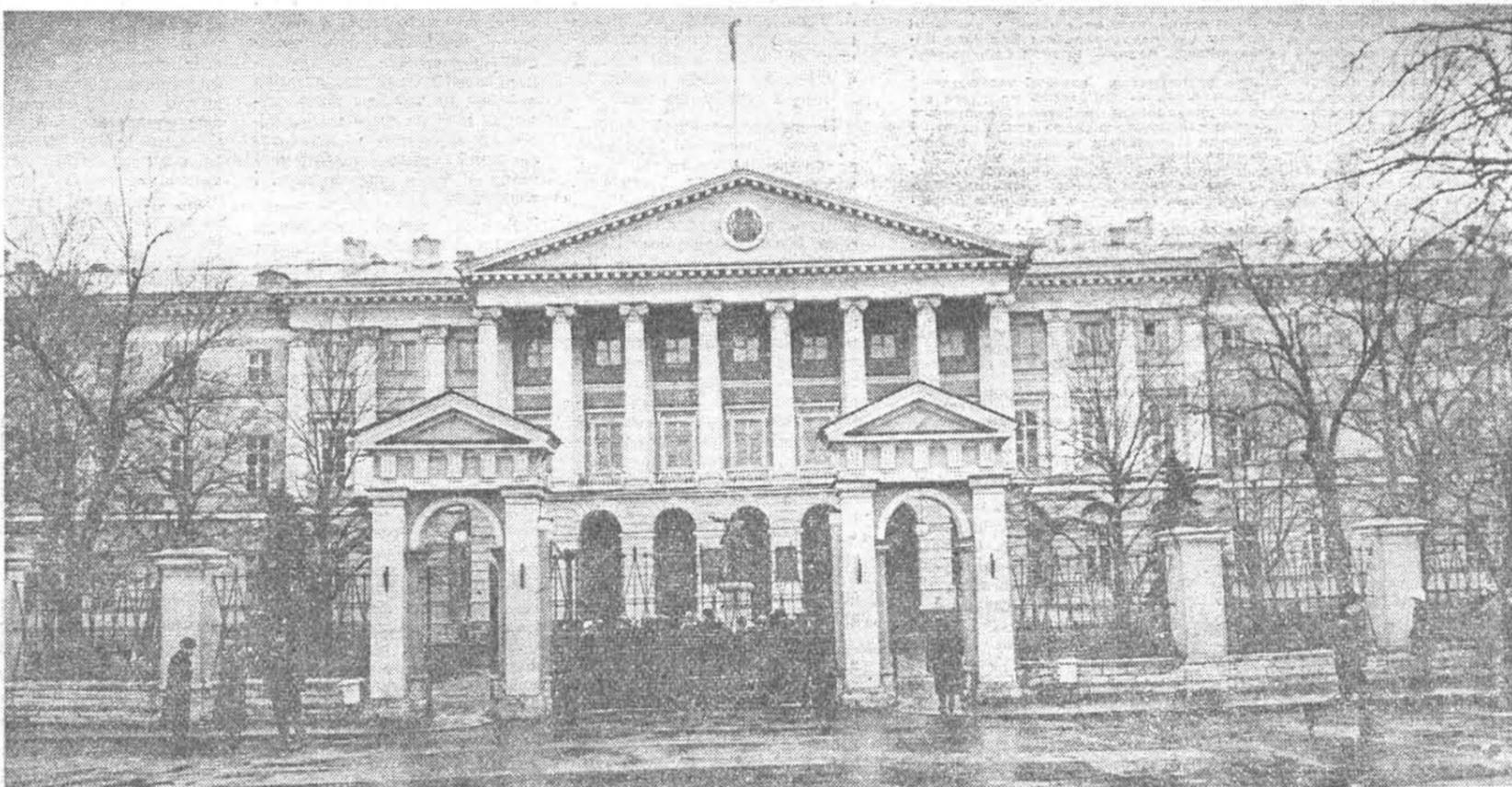
Мечыслаў ШАХОВІЧ.

Крайсер «Аўрора».

Помнік У. І. Леніну на Фінляндскім вакзале ў Ленінградзе.

Смольны.

Фота М. АМЕЛЬЧАНЦІ.

У ЧЫРВАНІ СЦЯГОЎ

Кожнае пакаленне чытае класічныя творы, уносячы ў іх нешта сваё, прадыхтаванае сучаснасцю. Раней, калі п'еса «Аптымістычная трагедыя» толькі з'явілася і яшчэ не стала класікай савецкай драматургіі, тэатры ставілі яе, звязваючы сцэнічныя вобразы з рэальным жыццём, што адбывалася на вачах рэжысёраў і выканаўцаў. Потым пастаноўшчыні і акцёры грунтаваліся на ўспамінах пра падзеі рэвалюцыі і грамадзянскай вайны непасрэдных удзельнікаў падзей, матросаў і салдат. На сцэну тады выходзілі тыя, каму выпала паказаць вобразы сваіх бацькоў і старэйшых братоў. І гэта накладала пэўны адбітак на паэтыку сцэнічнага відовішча ў кожным асобным выпадку.

Што ўносіць у сцэнічную гісторыю п'есы Усевалада Вішнеўскага наш час? Як чытае гэтую класіку малады чалавек нашых дзён?

Калі глядзіш спектакль Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра, адначасна наступную аналітычнасць. Вядома, большасць выканаўцаў і Вялікую Айчынную вайну ведае па кнігах і фільмах. А грамадзянскаю — і назаць няма чаго! Дык ці не будуць артысты паўтараць вядомыя ім па літаратуры і фільмах сцэнічныя вобразы герояў п'есы, створаныя некалі, снажам, на падмошчах Камернага тэатра або Вялікага драматычнага імя М. Горькага?

Аназаваецца, не, не будуць, бо перад імі была пастаўлена зусім іншая задача, сапраўды творчая. Рэжысура Уладзіміра Караткевіча зыходзіла, відаць, з такога тэзіса — якімі б былі вы, маладыя артысты 70-х гадоў, калі б вам выпала змагацца тады за Савецкую ўладу? І такі падыход абудзіў у выканаўцаў жаданне творчых шуканняў, наблізаваў іх псіхфізічны дадзены на пераўвасабленне ў вобразы «Аптымістычнай...»

У цэнтры падзей — псіхалагічны паядынак Камісара і Ваяжак. Ідзе барацьба двух ідэй. Ваяжак (арт. В. Смірнов), апіраючыся на анархістаў, дэмагагічна разважалочы аб свабодзе, падаўляе найменшае выяўленне волі матросаў. У выкананні В. Смірнова Ваяжак — хітры закулісны дзеяч, прыкрыты рэпутацыяй народнага трыбуна, адметны выглядам грознага атамана воліцы. Ледзь прыкметным пунцірам намечаны на сцэне тыя рэчы, якімі ён можа прыводзіць у рух стыхію: бязладны натоўп спрытна і бездакорна праразаюць стрэлкі маршрутаў Сілага (В. Грачынін) і анархістаў (Ул. Дзямін, С. Кліменка). Непрыкметным жэстам пунціўшы ў ход машыну сваё ўлады, Ваяжак дэмагагічна агітуе супраць бальшавікоў.

Не ў сілах адкрыта выступіць супраць унаўнаважанага Саветаў — Камісара, Ваяжак гатоў перадаць ёй рэгалі ўлады, знішчыць становішча кіраўніка, каб самому захаваць уладу фактычную...

Непахіснасць Камісара, яе бязмежная адданасць справе рэвалюцыі перамагае дэмаго-

гію атамана, і той ідзе за борт услед за сваімі ахвярамі.

Удача спектакля менавіта тым і абумоўлена, што трыумф бальшавіцкіх ідэй паказаны праз сцвярдзенне характараў іх носьбітаў. Партыя выражае волю працоўных — гэты тэзіс выразна праходзіць праз спектакль.

Вобразы камуністаў, створаныя артыстамі Гродзенскага тэатра, маюць вялікае выхавальнае значэнне.

У спектаклі «Аптымістычная трагедыя» маладзёў заняты ў асноўных ролях. Вопытныя акцёры ствараюць добра зладжаны і зычлівы фон, на якім раскрываюцца

здольнасці тых, хто будзе заўтрашнім днём групы. Прафесійналізаваны падрыхтаваны моладзі, вернасць рэжысуры традыцыям класічнага і надзейнага рэпертуару, сталасць ідэйна-эстэтычных поглядаў творчага складу могуць засведчыць, што тэатр набывае ў новым сезоне добрую форму, належны ірацоўны рэжым. Удавай радасна, што пачатак гэтаму пакладзены творам пра Рэвалюцыю!

Уладзімір ІСКРЫК.

На здымку — сцэна са спектакля. Артысты Н. Караткевіч і В. Мышко ў ролях Камісара і матроса Аляксея. Фота С. КЛІМЕНКА.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

Здзіслаў СТОМА,
народны артыст СССР:

«РАБОЧЫ ЧАЛАВЕК АДСТОЙВАЕ ПАРТЫЙНЫЯ ІНТАРЭСЫ»

Кастрычніцкае свята тэатр заўсёды сустракае новым спектаклем, прынцыпова важным у яго рэпертуары наогул, маштабным і надзейным па сутнасці закрэпленым гэтым творам жыццёвых пытанняў. Калі гэта п'еса савецкай класікі, то рэжысура і выканаўцы імкнуцца даць ёй сучасную трактовку, наблізіць да новых пакаленняў аблічча тых, хто шукаваў Зімі палац, ліквідаваў стайку царскай арміі ў Магілёве, фарсіраваў Сіваж пад Перанопам, ішоў у атаку на крэнштатскіх ледзе, здабываў перамогу ў свінцовых звазях Валачаеўні. Гэтакія героічныя старонкі мірнай стваральнай працы маладой Краіны Саветаў. Сёлетня асабліва вялікая ўвага была нададзена творах аб Вялікай Айчынай вайне, калі наш народ у змаганні з моцным і жорсткім ворагам адстойваў заваёвы Вялікага Кастрычніка, свабоду і незалежнасць першай краіны сацыялізму, створанай геніем У. І. Леніна.

З першых ірокаў свайго станаўлення савецкі тэатр адчуў сацыяльны заказ часу і грамадства — паказаць на сцэне вобраз сучаснага, адгукнага на актуальныя праблемы сённяшняга жыцця, раскрываць характар сапраўднага героя рэалістычнасці ў яго змаганні за ажыццўленне і агульных прынцыпаў сацыялістычнага супольнага жыцця, і канкрэтных задач часу. Тут надзвычай важна бачыць навізну з'яў і працаў, вартых адлюстравання на сцэне, маючы на ўвазе рабочы клас — вядучую сілу нашага грамадства, калгаснае сялянства, савецкую інтэлігенцыю і моладзь.

Сучасны тэатр настойліва шукае рэпертуар, які быў бы на ўзроўні патрабаванняў сённяшняга глядача. З рознымі творчымі вынікамі такі пошук даў сцэне цінныя спентакі, у цэнтры якіх — наш сучаснік на праднім краі паступальнага руху грамадства да мэты, вызначанай партыяй.

«Чалавек збоіў» ў Рускім тэатры БССР імя М. Горькага, «Сталевары» ў Іолаўскай у Віцебску, «Беражыце белую птушку» ў Брэсце і Гомелі, «Таблетку пад язык» у розных тэатрах Беларусі — вось пэўныя вехі настойлівых шуканняў рэжысуры і выканаўчых калектываў у галіне паказу чалавека на галоўных пазіцыях жыцця. Прадстаўнік яго вялікай рабочага класа ўсё часцей займае адпаведнае яму месца і на сцэнічных пастаўках. Падрабязней сязаць аб гэтым нарэспандэнт штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» папрасіў Здзіслава Францавіча Стома.

— Мабыць, апошняе прэм'ера Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы — «Працікол аднаго пасяджэння» — указала адрае, па якому можна звярнуцца з такім пытаннем, — сказаў народны артыст СССР З. Стома. — Так, усе мы адчуваем, што гэты спектакль — падзея ў нашым творчым адлюстраванні рэальнасці. Нарэшце, мы знайшлі п'есу, якая напісана не «наводле» вытворчых канфіліктаў з заводскага жыцця або будаўнічых праблем, а па сутнасці істотных канфіліктаў у сферы вытворчасці.

Здавалася б, будаўніцтва, бригада адмаўляецца атрымаць прэміяльныя грошы, бригада запрэжана з паяджэннем парткома, — ці ўсхваляюць такі змест сцэнічнага відовішча масавага глядача? А пачывайце на нашых «насліджэннях!» Як гарача і зацікаўлена рэагуе зала амаль на кожную рэпліку! Ды і мы, удзельнікі спектакля, хоць і ведаем да драбніц «плінь» размовы на партком, паступова ўцягваемся ў вір бурлівага абмеркавання — спраў у будаўнічым трэсце. Пасе захаліе магчымасць раскрыць у сутыкнен-

нях розных пунктаў гледжання на прапагоў камуніста Патапава і хлопцаў з яго бригады штосны адметнае, індывідуальнае, непаўторнае ў сваіх персанажах. І Л. Рахленка, і В. Тарасаў, і А. Мілаванав, і Л. Давідовіч, і А. Мазлоўскі, і А. Рышчэвіч амаль без якога-небудзь грима пераўвасабляюцца ў людзей адной вялікай будовы. Ім глядач верыць.

Чаму я гавару пра гэта?

Па-першае, калі мой герой — галоўны дыспетчар будаўніцтва Фралоўскі, слухаючы выказванні таварышаў на агульнай справе, здагадваецца, што на гэты раз пачаўся дыспут сапраўды прынцыповы, ідзе размова бескампромісна, ён як бы скідае з сябе «скуру» звыклага «службіста», гатовы праўдай і шпідраўдай абараняць тонар свайго трэста. Ён раптам адчуў у камуніста Патапава асобу, разумнага саюзніка, папчэніка. І такія перамены ў некаторых удзельніках пасяджэння адбываюцца на маіх вачах, на вачах Фралоўскага. Яшчэ ўчора ён бы знайшоў аргументацыю, каб паказаць Патапава яго месца: бригада ір аб бригадзе і думай, а трэст — аб'ект вялікі!.. Учора і некаторыя іншыя яго калегі былі б адвадушымі ў такіх адносінах да Патапава...

Ах, як цікава іграць п'есу, дзе акцёр мае магчымасць сачыць за зрукамі ў душы свайго героя! За тым, як чалавек унімаецца пад «бытлі» і адчувае сябе адказным за «бытлі», спалучае асабіста з грамадскім. Тут заўсёды ёсць месца для новага і новага паглыблення ў характар у залеж-

насці ад твайго сённяшняга творчага самаадчування, ад настрою партнёра, ад рэакцыі глядзельнай залы.

Па-другое. Матэрыял п'есы знаёмы грамадскасці. Сённяшні фільм «Прэмія» апублікаваны ў часопісе «Іскусство кино»; фільм па ім быў выпушчаны ў пракат яшчэ да нашай прэм'еры. А спектакль тым не менш вытрымлівае такую канкурэнцыю і карыстаецца ўвагай, на яго «ідзе» глядач. Значыць, драматург А. Гельман і тэатр знайшлі тую ступень напалу, які трымае залу ў напружанні, робіць тых, хто прышоў на спектакль, саўдзельнікамі падзей. Зноў жа, шчыра кажучы, не заўсёды яшчэ сучасны твор на сцэне вытрымлівае канкурэнцыю з кінематографам і спрыяе такому кантакту паміж выканаўцамі і глядачамі.

Бачыце, колькі станоўчых момантаў назваў я, радуючыся разам са сваімі калегамі па сцэне за поспех тэатра. Прычыны — за поспех на галоўным кірунку нашай дзейнасці.

Як гэта хораша, калі зала так гарача вітае па-грамадзянску сталую пазіцыю камуніста Патапава! Як быццам ён гаворыць усім вразумелае, але па электрычнаму току эмоцый, што звязваюць сцэну і залу, здагадваецца: карысна часам нагадваць і даўно вядомыя ісціны. Маяе, скажам, асабіста хвалюе і абуджае мой асацыятыўны роздум заўвага бригада іра Патапава адносна таго, што прасіць па будаўніцтве — гэта прамое, парушэнне Канстытуцыі. Ну, што ж, гэта лічыць не такая вялікая трывога для кіраўнікоў трэста: даручым аднаму з таварышаў разабрацца і адбівацца пра гэтую. Не, Патапава і яго хлопцаў такой рэзальнасцю не задаволілі, бо яшчэ ж і ча-асладзе трэба шукаць звычайнае дзверы па пяць гадзін, бо яшчэ і называ-

юць здадзенымі аб'екты, якія ўжо заўтра даводзіцца наогул разбураць зноў, бо шчыра...

Ад вытворчых праблем тэатр пераходзіць да маральных. Як ты павядзеш сябе, таварыш Фралоўскі, калі табе трэба пайсці супраць «самога» Патапава Емяльянавіча Батарыцава, упушчаючага трэстам? Ці хочеш пораху?

Мне, як вопытнаму акцёру, дарагія такія хвіліны на сцэне. Бо сцэна звартаецца ў такіх выпадках да кожнага (або да большасці) з глядачоў: ты павінен быць прынцыповым, не баяцца крытыкаваць вышэйстаячага начальніка. Сорамна жыць інтарэсамі мясцовымі, быць патрыстам у маштабе будаўніцтва, трэста, завода, школы, тэатра, інстытута. Гэта шкодзіць краіне. А ты ж — гаспадар краіны. Як Патапаў! Як яго хлопца! Камуністычная мараль вымагае ад цябе мужнасці, здольнасці адчуваць сябе чалавечай асобай, а не чыноўнікам такой і такой службовай установы. «Удзельнікі гэтага прынцыпова дзелавога пасяджэння — члены Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, а не трэста...»

Асноўная думка спектакля ўсхвалявала глядачоў. Значыць, яны ўсцямліваюць і рэальную выспону аднаго пасяджэння: кожны на сваім месцы павінен няпроста ацэньваць зробленае ім самім і калектывам, разважаць з пункту гледжання грамадскай карысці. Мана, прыліскі, ведамасны патрыятызм, «спісванне» няжасцей, фальшыня рэалітэў аб сусветных дасягненнях пры адчувальных праціках... Нішто не зможа апраўдаць сумленнага чалавека перад судом сумлення! Асабіста і партыйнага.

Такія людзі, як Патапаў, — сапраўдныя камуністы! Яны — найчэрдкі Ленінскай гвардыі бальшавікоў. Магчыма, васт-

У ГОНАР ВЫДАТНАГА АРТЫСТА

Споўнілася 80 гадоў з дня нараджэння выдатнага дзеяча беларускага сцэнічнага мастацтва, народнага артыста БССР Уладзіміра Крыловіча. Ён з плеяды заснавальнікаў прафесіянальнага тэатра нашага народа, што склалі ядро трупы Першага ВДТ (цяпер Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы) і праславілі яго яркімі і змястоўнымі спектаклямі і самабытнымі акцёрскімі работамі. На творчым рахунку Ул. Крыловіча такія значныя вобразы, як Кастусь Каліноўскі (аднайменная п'еса Е. Міровіча), Мікіта Вярышын («Браняпоезд 14-69» Ус. Іванова), Шагабу-дзінаў («Мяцек» паводле рамана Д. Фурманова), Мароз

(«Гута» Р. Кобеца), Карнейчык («Канец дружбы» К. Крапівы), прафесар Чадаў («Жыццё кліча» У. Біль-Беларкоўскага). Тэатральная грамадзкая рэспубліка адзначыла гэтую дату. Купалаўцы сабраліся на сход, прысвечаны памяці мастака-патрыёта. З успамінамі пра акцёра шырокага дыяпазону, псіхалагічнай праўды, вострага адчування сацыяльнай характарыстыкі персанажа выступілі народныя артысты ССРСР П. Малчанаў і Л. Рахленка, народны артыст БССР С. Бірыла.

На Вайсковых могілках да месца пахавання Ул. Крыловіча былі ўскладзены вянкі

СЦЭНІЧНАЕ ЖЫЦЦЕ «ТРЭЦЬЯ РАКЕТЫ»

Героі апавесці Васіля Быкава «Трэцяя ракета» атрымалі новае жыццё на сцэне Маскоўскага акадэмічнага тэатра імя Ул. Маякоўскага. Паставіў спектакль заслужаны артыст рэспублікі Е. Лазараў.

— Мы імкнуліся да таго, каб пераканаўча паказаць тую выключную стойкасць герояў апавесці, якую яны праявілі ў барацьбе з пераўзыходзячымі

сіламі ворага, — гаворыць Е. Лазараў. — Адзін за другім гінучы байцы, да канца выканаўшы свой абавязак. Як і пісьменнік, тэатр гнеўна асуджае баззіліца, які схаваўся ад бою, і кара, якая спасцігнула яго, успрымаецца глядачом як справядлівая і непазбежная адплата.

БЕЛТА.

рэй за ўсё гэта адчуваеш у спектаклі, калі Патапаў звяртаецца да нас, удзельнікаў пасаджэння, са словамі аб тым, што ў яго палова брыгады — «спячаны», іх жа трэба выхоўваць на праўдзе. Такая бескампраміснасць — прыклад сапраўднага патрыятызму, сапраўднай партыйнасці.

Вядома, спектакль заслужоўвае прафесіянальнага крытычнага разгляду, як твор сцэнічнага мастацтва. Рэжысёр Б. Эрмі і мастак А. Грыгар'яніц прыанавалі цікавую пастановачную версію п'есы. Заслужоўвае спецыяльнай размовы работа артыста А. Мароза ў ролі брыгадзіра Патапава, фігуры ў спектаклі цэнтральнай. Гэта будзе зроблена рэжысэнтамі. Я ж хацеў бы падкрэсліць тую вядомую ісціну, што змястоўныя драматычныя старонкі прымушаюць і нас, артыстаў, унутрана перабудоўвацца, узнімацца на тую вяршыню маральнай прыціповасці, якую тэатр на сучасным матэрыяле пражамуе і адстойвае. У нашым ланісіку былі п'есы такога

калібра — «Гута» Р. Кобеца, «Мост» Я. Рамановіча, «Канец дружбы» К. Крапівы, камедыя А. Макаёнка, перакладнік, які ў дадзеным выпадку, творы, — ды толькі гэтага мало! Прыклад «Пратакола аднаго пасаджэння» на купалаўскай сцэне можа і павінен актывізаваць наша суцрацоўніцтва з драматургамі рэспублікі. Прадстаўнік яго вялікасі рабачага класа, класа, які ішоў і ідзе ў першых радах змагаючыся за перамогу лепшых ідэй, — самая жаданая фігура на сцэне. Сустрэча з ім — радасць для глядачоў і для акцёраў. І тады, калі гэты рабочы змагаецца са зброяй у руках супраць нашых ворагаў («Каністанцін Заслонаў», напрыклад, або «Брэсцкая крэпасць», «Трэцяя патэтычная» ці «Маладая гвардыя»), і тады, калі ён просіць слова на партыі, каб сказаць сваё важнае рабочае слова пра набалелае і патрабуе вырашыць пытанне па нормах камуністычнай маралі, як гэта адбываецца ў нашым спектаклі.

У МАСТАЦКІМ музычным увасабленні тэмы абароны Брэсцкай цытадэлі з'явіўся новы твор, аб якім хочацца сказаць менавіта ва ўрачыстыя дні Кастрычніцкіх свят, бо падзвіг байцоў, камандзіраў і палітработнікаў крэпасці над Бугам быў працягам подзвігу салдат рэвалюцыі 1917 года і грамадзянскай вайны.

Як вядома, кампазітары даволі паспяхова распрацоўваюць, умоўна кажучы, тэму Брэста 41-га года. Дастатко-

вае, «элементае» яе ў адзінае

Пасля ўступу гучыць новы эпізод — строгая эпічная пасакалля, пабудаваная на інтанацыях «тэмы барацьбы». Яе пачынаюць вялянчэлі і кантрабасы, на фоне якіх уступае голас салісткі, з напісанай у беларускім народным стылі трагічнай калыханкай. Гэта маці нібы калыха свайго сына, што загінуў героем, абараняючы Радзіму. Неўзабаве да галасу салісткі далучаецца хор, музыка становіцца драматычна-

спалучаюцца, супрацьстаўляюцца і распрацоўваюцца ўсе яе асноўныя тэмы і пасля чарговай кульмінацыі пачынаецца разрыў. У ёй утар зноў звяртаецца да першадатковых музычных тэм вобразы. Толькі тут ужо калыханка маці набывае іншыя рысы. Яна гучыць не трагічна, а больш жыццесціврджальна і радасна ад разумення таго, што варожыя сілы пераможаны і над Радзімай зноў ззяе сонца свабоды. Больш эмацыянальна і мажорна гучыць і салдацкая песня. Яна прыводзіць да кульмінацыі, якая перарастае ў заключны эпізод паэмы — коду.

Спячы закрэслілі куді, згубіліся спісы, магчыма... Сынёў сваіх знае матуля, сваіх абаронцаў — Айчына!

Тут, у агульным гучанні галаса чытальніка, салісткі, хору і аркестра нібы даецца клятва загінуўшым героям у тым, што іх высакародны подзвіг у імя вызвалення Радзімы ніколі не будзе забыты народам, а іх светлыя вобразы назаўсёды застаюцца ў яго памяці...

Адгучаў апошні акорд паэмы, зала ўзарвалася апладысмантамі, а я сядзеў і шкадаваў, што гэты цудоўны твор ужо скончыўся. У чым жа яго прыцягальная сіла?

Напэўна, галоўную ролю тут адыграла спелае і высокае майстэрства кампазітара і такое ж майстэрства аўтара вершаў. Мне здаецца надзвычай правільнай іх задума напісаць твор драматычна-напружаным і ў той жа час — глыбока аптымістычным, аддаць даніну нашым героям Брэста. Акрамя гэтага кампазітар паказаў сябе выдатным знаўцам выканаўчых магчымасцей чалавечага галасу, хору і сімфанічнага аркестра, малаўпінча і цікава спалучыўшы іх у сумесным гучанні.

Пры першым выкананні твора Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР пад кіраўніцтвам Юрыя Яфімава, Акадэмічнай харовай капэлы (галоўны дырыжор У. Раговіч), студэнткай Беларускай кансерваторыі В. Цішынай і чытальнікам М. Казініным слухачы адчулі характэрна і трагедычна напал старонан гэтай музычнай літаратуры, яе жыццесціврджаўны пафас. Зразумела, калі філармонія будзе даваць паэму зноў, будзе больш суладда паміж хорам і аркестрам, а чытальнік знойдзе мужныя інтанацыі і ў так званых «намерных» момантах выяўлення тэксту. Увогуле ж вынашанне заслужоўвае добрага слова, бо прэ'ера ўзрушыла залу, прымусіла слухачоў суперажыцца і паглыбіцца ў эмацыянальнай настрой музыкі Г. Вагнера і вершаў Р. Барадулліна.

Такая музыка славіць герояў і перадае іх ідэя-маральны запавет новымі пакаленням савецкіх людзей.

Дзмітрый ЖУРАЎЛЕЎ, заслужаны дзеяч культуры БССР.

ВОДГУЛЛЕ ВЕКАПОМНЫХ ДЗЁН

ва прыгадаць творы Ул. Алоўнікава, К. Малчанава, І. Лучанка, Л. Захлеўнага. Праўда, музычнае адлюстраванне незабыўных падзей пачатку Вялікай Айчыннай вайны на заходніх рубяжах краіны яшчэ толькі пачынаецца, таму кожны новы зварот кампазітараў да гэтай старонкі гісторыі выклікае асаблівую ўвагу. Гэтым тлумачыцца цікавасць грамадзкасці да паэмы для аркестра, салістаў і хору «Героям Брэста» Генрыха Вагнера на вершы Рыгора Барадулліна.

напружанай, дасягае кульмінацыі. Нечакана ў яе ўрываецца «тэма змагання» і на фоне гучання бас-кларнета ўступае чытальнік з паэтычным тэкстам, які раскрывае ідэйную задуму паэмы:

У скронях зямлі мы трывалымі жылкамі стукваем. Мы — спены жыўя крэпасці непадступнай. Гэта акамянеў наш глеў, гэта мы агарэлі ў агні, мы — скрываўленыя камяні, мы хацелі для вас цішыні людзі!

Зноў узнікае «тэма барацьбы», пасля якой вялянчэлі і кантрабасы пачынаюць надзвычай цікавае, напружанае фугата, пабудаванае на першадатковай тэме. Да яго мелодый далучаюцца ўсё новыя і новыя інструменты, і вось ужо ў высокім рэгістры гучыць увесь аркестр. У гэтым эпізодзе чутны яшчэ больш драматызавання водгукі калыханкі, нібы ўспаміны пра былое, крык чалавечай душы. Сваёй імкліваасцю гэты эпізод прыводзіць музыку да высокага драматычнага напружання, пакуль на змену не прыходзіць мужная, адрывістая салдацкая паходная песня. Гучанне хору нарастае і раптам у яго ўрываецца ўвесь аркестр, але тут песня ўжо гучыць больш магутна і ў іншай танальнасці. Потым на фоне ўдарных інструментаў чуецца голас чытальніка:

Тут на доўгіку 22 чэрвеня абароны вершы роднай зямлі першы бой на сябе прыялі. Там, дзе бой прыялі іны, там і загінулі, Радзімы сыны.

Ідзе распрацоўка раздзел паэмы, у якім гучаць,

Ужо адно тое, што ў аснове твора кампазітар узлў сапраўды паэтычны тэкст, прасякнуты драматызмам, які знайшоў адбітак не толькі ў сюжэтным ходзе, а і ў слоўе, у рыфмоўцы, у рытміцы радкоў, — сведчанне творчага падыходу аўтара музыкі да хвалючай жыццёвай гісторыі. Вакальна-сімфанічная паэма напісаная сучаснай музычнай мовай з вынашаным вострымі, часам няўстойлівымі, гарманічнымі спалучэннямі і нечаканым дысанансамі. Добра, што кампазітар правяў пачуццё меры і падначаліў усе выразныя сродкі раскрыцця ідэйнага зместу паэтычнай задумы. У партытуры ўмела вынашаны багачэ аркестравыя палітры, прыёмы паліфаніі, у ёй адчуваецца шырокае сімфанічнае развіццё. Перананаўча гучаць харавыя і сольныя эпізоды паэмы, і ўсё гэта ісправа сведчыць пра тое, што кампазітар нястомна шукае новыя шляхі ў музыцы.

Пачынаецца твор своеасаблівым «музычным зернем» — кароткай мелодыяй герайчнага складу, якую некалькі разоў паўтарае ўвесь аркестр. Такі пачатак можна назваць «тэмай змагання» ці «тэмай барацьбы». На працягу ўсёй паэмы яна неаднаразова сустракаецца ў пераўвасабленым выглядзе ў многіх іншых эпізодах і надае музыцы герайчны характар, напорыстасць, аб'ядноў-

Аматараў оперы Бузнас-Айрэса чакан сустрэча з героямі народнай музычнай драмы М. Мусаргскага «Барыс Годуноў». Адзін з буйнейшых тэатраў свету «Калон» адкрывае ёю своеасаблівы фестываль рускай класікі. Паспех спектакля ў многім залежыць і ад галоўнага мастака Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ССРСР Я. Р. Чамадурава. Разам з маскоўскім рэжысёрам прафесарам І. М. Туманавым ён запрошаны ў сталіцу Аргенціны для пастаноўкі оперы.

— Перад намі стаіць задача зрабіць спектакль у духу слаўных традыцый савецкага рэалістычнага мастацтва, — гаворыць мастак. — Кіраўніцтва тэатра «Калон» адобрала 150 эскі-

Аўтар мастацкага афармлення спектакля «Пратакол аднаго пасаджэння» заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Грыгар'яніц і выканаўца адной з галоўных ролей — Батарцава — народны артыст ССРСР Л. Рахленка. Фота П. НАВАТАРАВА. (БЕЛТА).

ШЫРАЦА ТВОРЧЫЯ СУВЯЗІ

заў касцюмаў і дэкарацый, якія выкананы з улікам асаблівасцей сцэны і залы, што ўмяшчае 4 тысячы глядачоў. Цяпер чакаюцца маніравачныя рэпетыцыі афармлення спектакля, прэ'ера якога адбудзецца ў канцы лістапада.

Гэта не першая работа беларускага мастака на зарубежнай сцэне. Ён афармляў у Бухарэсце оперу «Аіда» Дж. Вердзі, у Хельсінкі — балет «Каменная кветка» С. Пракоф'ева. Сувязь беларускіх майстроў культуры з зарубежнымі тэатрамі расшыраецца з кожным годам. З поспехам ідзе, напрыклад, на сцэне сталіцы Фінляндыі балет А. Хачатурана «Спар-

так» у пастаноўцы галоўнага рэжысёра тэатра оперы і балета БССР, заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі А. Дадзіцкіліяні. Галоўныя партыі ў гэтым балете не раз выконвалі заслужаныя артысты БССР Л. Бржазоўская і Ю. Траян.

З будапешцкай опернай трупай выступала ў партыі Карман народная артыстка рэспублікі С. Давілюк. Народныя артысты БССР З. Вабій, І. Сарокін, В. Чарнабаеў і іншыя майстры беларускай сцэны спыталі ў нацыянальных тэатрах Польшчы, Румыніі, ГДР, Манголіі, Турцыі.

БЕЛТА.

ЗАНЯТКІ ВЯДЗЕ КАМПАЗИТАР

Чарговыя заняткі клуба «У свеце цудоўнага» чакалі з нецярплівасцю. Яны прысвячаліся творчасці кампазітара Юрыя Уладзіміравіча Семянкі. Вялікая зала Палаца культуры тэкстыльшчыкаў горада Баранавічы была перапоўнена. Вёў вечар сам аўтар мелодый, якія так любяць аматары музыкі. Кампазітар расказаў аб сваім творчым шляху, пазнаёміў прысутных з гісторыяй стварэння вядомых песень, іншых музычных твораў.

На вечары гучалі знаёмыя мелодыі, былі выкананы новыя. Сярод іх «Беларуська», «Расцвітай, Беларусь», арыя Паўлінкі з аднайменнай аперацы і іншыя. А спявалі песні пад акампанімант аўтара саліст Дзяржаўнага Акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР Анатоль Бокаў, заслужаныя артысты рэспублікі Наталля Гайда і Юры Смірноў. Гарачымі апладысмантамі ўзнагародзілі тэкстыльшчыкаў работнікаў мастацтва.

Г. ТАМАШЭВІЧ.

КНИЖНАЯ ВЫСТАВКА У МАГАЗІНЕ

Вялікая кніжная выстаўка «Насустрач XXV з'езду КПСС» абсталявана ў кніжным магазіне горада Дуброўна.

На паліцах і стэндах змешчаны кнігі Л. І. Брэжнева «Аб актуальных праблемах партыйнага будаўніцтва», А. М. Касыгіна «Выбраныя прамовы і артыкулы».

Наведвальнікі могуць убачыць многа кніг і брашур, якія расказваюць аб поспехах краіны і нашай рэспублікі ў народнай гаспадарцы, навучы і культуры, барацьбе за мір, дэмакратыю і прагрэс.

І. КОГАН.

СНІЯ цень перакрэсліваў вуліцу. Святло сонца, што садзілася за далёкі лес, мядонным колерам аблінала сцены дамоў, залізала вокны. Яшчэ здалёк Каўтунова убачыла сваё селішча. Белы мураваны дом, аздоблены з фасаду чырвоным цагляным арнамантам, сліуча зіхцеў шыбамі. Пад вокнамі, схілішы нусовыя, жоўтыя і фіялетаваыя галовы, густа раслі вярціні.

Марыя Паўлаўна паставіла далонь прыстрэжкам, зірнула на свой ганак, дэ якога гуляла малодшая дачка Валя. Жанчыну адразу захапілі клапатлівыя думкі. З самай раніцы яна не была дома, бо сёння надыйшла чарга насіць тавар, і яна мусіла кінуць дзяцей і ўсю гаспадарку на свайго Ігната, які на дасягненні прышоў з саўгаснай фермы, дзе працуе на чымсьці даглядачыкам. Ці ж хаця пакарміў ён Валю, Веру, Насту і Валодзьку? Няма горш, калі ў хаце за гаспадарку застацца мужчына, тут ужо добра не чакай. Дзеці Ігната не баяцца, і ў яго прысутнасці заўсёды ажыю хата ходырам ходзіць. На словах ён табе і камара падоць, а на справе — дык абы што.

Думаючы гэтак, Марыя Паўлаўна заспяшалася, пачала аблузіваць кіем падганяць лянш кароў. Статак марудна пацёк па шырокай вуліцы пасёлка. Рэвішча абудзілася крыкамі гаспадынь, што пераймалі сваіх кароў у двары, брэхам сабак. Рыпелі веснічкі і вароты, гагаталі патрывожаныя гусі.

Сонца села. З сярэдзіны поўдні падзыму гуляе вечер. Калісьці, абмалодзеныя рудым бляшаным колерам, трывожна зашумелі, сыхаўшы на дарогу прыгарныя лістоты. Марыя Паўлаўна ўтуліла галаву ў плечы і прыскорыла хаду.

У хаце, як яна і чакала, быў гармідар. На яе папрокі Ігнат Іванавіч вінавата развёў рукамі, па-змоўніцку падмігнуў Валодзьку і хунечка пачаў збірацца на ферму.

Марыя Паўлаўна памыла даёнку і выйшла ў двор падаць карову. Налівалася сніецай, халадзела паветра. Глуха шумеў сад, над галавой кружылася, асядала на зямлю лісьце. Пругкія струмені гучна білі ў даёнку. Цяжка ўздыхала карова. Назаліючы, зумкала ля твару аса.

Ткаўся змрок. Скопчыла завяхаца на гаспадарцы, пакарміла дзяцей.

ЧАРАЎНІЦА

НАРЫС

Зірнула ў акно. Да шыбы прыліпла густая восенняя цемра. Учогунелі плечы, гулі ад утомы ногі. Марыя Паўлаўна апусцілася на ўселон пры сцяне, наклала рукі на калені і сцішлася. Чыкількілі на сцяне ходзікі. Скрэбла педзе пад печу мыш. «Годзе сядзець, — загадала сама сабе Каўтунова. — Як бы табе рабіць няма чаго!»

Яна з няжаксцю ўстала і, трымаючыся за сярэдзіну, пашкрэбала ў пакой, дзе спалі дзеці. Падтыкнула коўдру пад Валодзьку, паправіла падшышку Ніне, адкінула з тавару Насты пасму русых валасоў. Зноў падыйшла да Валодзькі. «Усе кропелькі павбраў Міколавы, — гаротна ўздыхнула яна. — Як жа я цябе, Міколка мой, не ўберагла? Усяго і пажыў ты чатыры годкі, золатка маё. Памёр у балыніцы, нават вочак не распушчваючы. Навошта ж ты нас пакінуў, шчабятун мой сцяноўкі? Учора я хадзіла плакаць на могількі, на твой крыж новы ручнік завязала...»

Старая ражком хусткі выцерла набеглыя слёзы і выйшла ў суседні пакой. Уключыла святло, падыйшла да сцяны, дзе ў зашкленых рамках вісела фотаздымкі. Скрыжавала рукі на грудзях, застыла ў нерухомаці. «Ну, як ты жывеш, Печэнка? Чаму ж ліста не прышлеш? — у думках пачала яна размову з дзецьмі. — А ты, Віця, будзь разумны, не бяры прыкладу з гарадскіх, у іх адно гульняў на вуме... А ты чаго засмуціўся, Васілёк? Не бядай, каток, у жыткі не заўсёды бывае так, як хочашца. От атрымаю пенсію, дык траха падмагу табе рублямі. А ты, Таццяна, усё смяешся? Ох, дзеўка, глядзі! Як прыеду ў Гомель, дык мала табе не будзе. Усё жыццё, рыбацька мая, не прасмясяся... А вы, малодшаныкія, як куранаты, на лаўны прыплочце ўсесіся? На сонейку грэсецеся? Гэта ж калі вы здымаліся? А-а, успомніла. У той дзень якраз каршук, каб на яго немач, кураня з двара знёс... Багата вас у мяне, дзеткі. Ажно дзевяцёра. От толькі аднаго Міколку не ўберагла...»

Охо-хо-о! Жывіце, дзеткі, хай вас ніколі не мінае шчасце...»

Марыя Паўлаўна ўздыхнула, абвела позіркам пакой. Са сцяны на яе, прыжмурыўшы разумныя вочы, з лагоднай усмешкай глядзеў Ленін. «Як жывы ўсё адно, — пасвятлела тварам Каўтунова. — Доўга ж я цябе, золатка, ткала, няма веры як доўга. А цяперака вунь як ты хораша на мяне паглядзееш».

Яна сіха ўсміхнулася, зірнула на другую сцяну, на якой вісела саматканая скацёрка. Яркі шматколерны арнамент вабіў вочы. Ніз скацёркі ўяўляў сабой бязмежнае зямляе поле, на якому імчалі сані, запрэжаныя імклівым канём. Здавалася, конь, сані і седакі вось-вось сарвуцца са сцяны і ўсконаць у пакой, напоўніўшы яго званам шаргункоў, пералівамі гармоніка, вострымна-вясёлай песняй. Побач з гэтай скацёркай вісела яркая, ажно адбірава вочы, поцілка. На ёй, распусціўшы свае дзівосныя хвасты, нібы выстаўляючы сябе адзін перад адным на агледзіны, як не пускаліся ў скокі два надзымутыя паўліны. Ад імклівых саней амаль адчуваўся патыхала пяхуча — марознай зімой, ад паўлінаў — іскернай спёкай поўдня.

Марыя Паўлаўна перасмыкнула плячамі. Вочы яе нібы дымам закурціліся. Памысь, як іскра, адлюстравала тую далёкую пару, калі яна ўпершыню убачыла вясёлку. Басаногая, з парэпанымі пяткамі, яна стаяла на мокрай дарозе і, раскідваючы ад здзіўлення рот, глядзела ў неба. Што гэта? Хто намаляваў на небе такую дзівосную дугу? Чым намаляваў? Як?

Бачанае так уразіла яе, што яна, увесь час азірваючыся на вясёлку, памчала да хаты, каб даведацца пра гэту таямніцу. Пасля таго выпадку памысьці пачала дзіма прападаць на лузе. Забарэцца далей ад хаты, сарве кветку і доўга, да разі ў вачах, разглядвае яе. Тыя ж пытанні не давалі ёй спакою. Яе цікавіла, чаму гэта кветка белая, а тая вунь ру-

жовая, хто гэта кветкам павыразаў такія прыгожыя плясцікі, чаму зімой шыбы расквечаны ўзорамі, чым яны маюцца на. Доўгімі зімовымі вечарамі маці садзілася за кросны, і яна, Марылька, шырока адкрытымі вачамі назірала на імклівыя матчыны рукі. Стаяла гадзінамі, зачараваная колерным дзівам, якое з'яўлялася на поцілцы. Адкуль маці ведае, якую і калі трэба прапускань пітку? Чаму з-пад бёрда выплывае гэтка яркавыя ўзор? Хто яго намаляваў маці? Чаму суровы твар яе, арзаны маршчынкамі, за кроснамі побіцца ўарушаны, урачысты? Чога яна раз-пораз усміхаецца? І толькі праз шмат гадоў Марылька зразумела гэта. Яна сама сэрцам прыкіпела да кроснаў.

Ткаць навучылася хутка. Узоры болей шукала ў прыродзе. Перамалёўвала на паперу розныя кветкі, часам прыдумвала іх сама, пераймала ў іншых ткачых, уносячы свае элементы. Крыў божа, каб узор на ручніку або поцілцы нагадваў чый-небудзь! Узор складала з розных мадэляў: крывуль, мядзведзюў на жалудках, павукоў, кучаравак, рэзкіх, казлоў — усяго да дваццаці пяці назваў. Багата выткала поцілак і ручнікоў боатам, сёстрам і дзядзькам. На чый-небудзь вяселле дык без гэтага і носа не паказвай. У кожнай мясцовасці свае законы.

Шоноў час, раслі дзеці. Наряджаліся новыя ўзоры, расло майстэрства. Неяк аднаго дня прысхаў з Гомеля чалавек.

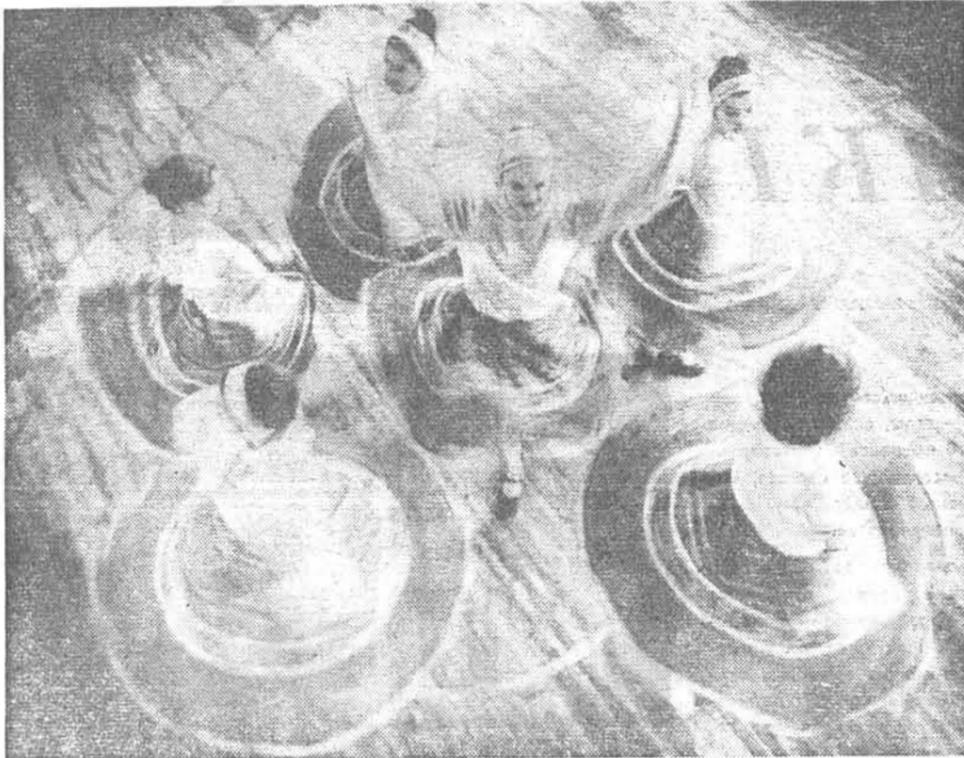
— Аляксандр Сяргеевіч Рып'ёўскі, — знаёмы капялюш, назваўся ён — з абласнога Дома народнай творчасці. Хачу паглядзець вашы работы, Марыя Паўлаўна.

— Маеш чыяс трохі пачаць, — адказала яна. — Сядзі от з намі, з'еш, што на сталае е, а тады будзем глядзець.

Пасля абеду госць уважліва разглядаў ручнікі, вышыўанкі, поцілкі, покаў ад захаплення языком. Тады выхадзіў з кішэні блакно і пачаў штосьці запісваць.

— Вядомы від ткацкіх ручнікоў сярэдзіны дзевятнацатага стагоддзя — усель мармытаў ён. — Выкарыстоўваецца старадаўні геаметрычны і геаметрычна-раслінны арнамент. Сярэдзіна ручніка запаўняецца вузкімі, рэдка размяшчанымі палосамі. Шырока затканы канец ручніка з трох бакоў аб-

ВІХУРНІЯ ТАНЦЫ...

шываецца кароценькімі, у колер закладак, мохрыкамі. Найбольш пашыраны чарвоныя, чорны і белы колеры...

— Што ты тамка мудоуеш? — перапыніла яго. — Можна, і мне скажаш?

— Скажу, — зірнуў на яе. — Даражэнькая таварыш Каўтунова, дайце мне ўсё гэта на выстаўку, га?

— А хіба такая е? — шыра адзілілася яна.

— Будзе. Парайце мне яшчэ жанчынак, якія займаюцца ткацтвам.

— Хіба ў Неглюбку схады. Тамака вельмі добра ткучэ Маруся Прыходзька, Аўдоцця Бясеўкова, Фроська Суглоб, Настуля Кяўтунова, Таццяна Дзеранок, Ганна Каўтунова і... Гэ, ды ўсіх не пералічыш! Гледзі, добрая паўсотня табе набіраецца. Але лепшя—што зараз назвала. З гэтымі я, можна сказаць, у спаробітве знаходжуся...

Небагата часу мінула з той пары. Алінія важная падзея, што адбылася ў жыцці, — провады на пенсію. Развітваючыся са сваімі саўбасцамі, пусціла сліз, паспявала з сяброўкамі за чаркай старадаўняй песні — от табе і пенсіянеркай зрабілася. Нейк сядзела, абірала бульбу — ажно на парог бібліятэкарка Ліда Мельнікава.

— Цётка мая залапенькая! Збірайцеся, у Маскву на ўсеагульную выстаўку паездзеце! — абрынула яна навіну. — Так што выцягвайце з кувэрка свой нацыянальны касцюм!

— Толькі я адна хіба? — разгубілася. — Можна, шчэ хто з нашых?

— На тэлефоне паведалі, што Беларусь на выстаўцы прадстаўлена дзесяцю работамі. З іх шэсць нашых неглюбскіх вучнікоў заваявалі дыпломы Шасіёрка вас у Маскву паедзе...

Сніць не спіла пра такое — і вось у Маскве. У Калоннай зале Дома саюзаў уручылі дыпломы, грашовыя прэміі. Потым сфатаграфавалі ў нацыянальных касцюмах, падарылі кожнай па вялікай картцы. А ручнікі пакінулі, казалі: хай людзі ў іншых краінах паглядзяць. І вось пайшлі іхнія ручнікі вандраваць па выставачных залах Японіі, Францыі, Канады, ЗША. А цяпер, кажучы, яны недзе ў Чэхаславакіі...

На вуліцы прайшоў, равучы маторам, трактар. Марыя Паўлаўна схамянулася, парвала нітку ўспамінаў. Тонка звінела шыба ў форты. У яе штурхаўся, назімаючы фіранку, вецер. Старая ўздыхнула, пашкрэбала да акна, зачыніла фортку. І адразу гукі трактара патапулі ў цемры. Гледзячы ў шыбіну, у якой адлюстроўвалася электрычная лампачка, Марыя Паўлаўна падумала, што трэба, мусіць, заўтра схадыць у Неглюбку да Таццяны Дзеранок і пазычыць у яе чарвоныя нітка. «На сёння шчэ сваіх хопіць. У выдзелю дачка з Гомеля прывязе, дык тады аддам Таццяне. Ручнік у мяне ажно на чатыры метры даўжыні маецца быць. Як вытку, дык пасля вязанымі карункамі яго аздоблю... А Таццянка дасць нітак. Сэрцайка ў яе залатое. Столькі яна, нябога, у жыткі гора паспытала, што дзіву ласіся, як адзін чалавек гэтулькі высееці можа. Гэта ж яна без мужыка вырасіла пціра дзяцей. Ды яшчэ адразу пасля вайны. А шосты, Іванка, дык у трынаццаць гадоў памёр. Але ўсякай злыбядусе прыходзіць канец. Цяперка Таццяна жыве анігадкі. Дзеці ў людзі павыходзілі, не забываюць матку, шануюць. А якіх добрых дзяцей вырасіла Маруся Прыходзька! Шасіёрка іх у яе адной на плячах сядзела. Уга, хапіла гора нашым бабам пасля вайны! А цяперка адно жыві ды радуіся. Есць і скварка, ёсць і да скваркі. А некалькі дзён і на сваіх машынах ездзяць. Усё добра, толькі б хаця не было вайны, толькі б хутчэй тое страхошце, тую атамную бомбу забаранілі, каб не свет ніколі не чуў і не бачыў!»

Думкі мітусіліся ў галаве, нібы роў камароў. Развярэджаная ўспамінамі, старая затукала па пакою, збіраючы і складаючы рэчы, параскіданыя дзецьмі. Потым падышла да кроснаў, зняла з іх поспілку, якой яны былі акрыты, паставіла сабе крэсла і села. Колькі мінут сядзела нерухома, углядаючыся ў хітра-мудры ўзор на ручніку. Стомлены твар яе паступова святлеў, у вачах бліснулі агеньчыкі радасці, натхнення. «Шчэ такога ніводнага ў мяне не было, — з гонарам падумала яна — Я цябе, сэрцайка маё, так зраблю, што людзі на той выстаўцы вачэй не адвядуць».

Марыя Паўлаўна ляскала па-

глядзіла дзівосны ўзор на ручніку. Пальцы яе былі пакрыўленыя, у мазалях, пасмаленыя ў печы, патрэсканыя ад працы. Яна марудна правяла імі па бёрду, павою, асіярожна паставіла ногі на панажы. Ізмненне — і кросны ажылі: туды-сюды пачаў лётаць чаўнок, поретка захадыла бёрда, старанна прыбівала каляровыя ніткі набівальніца. І над усім гэтым панавалі рукі старой: імклівыя, дакладныя, разумныя. На недатканым ручніку, разгараючыся, стаў палымнець чарадзейны ўзор. Потым колер яго пачаў паступова тухнуць, мякчэць, спакайнець. Гэтак жа мякчэў і спакайнеў узбуджаны твар жанчыны, толькі ў пачах па-ранейшаму гарэў агонь — думка творцы і мастака. Марыя Паўлаўна ткала і бачыла перад сабой тую першую сваю пласціку, што некалі гэтак уразіла яе ў далёкім маленстве. Фанбы і іх адцешні завалодалі ўсёй яе істотай і, падпарадкоўваючыся ёй, паслухмяна клаліся на ручніку пад сухі і несупыны шоргат бёрда.

«От жа, здаецца, цэлы дзень на пагах, змагалася да няможнага, а як села за кросны, дык і почуту аб утоне нікага, — падумала Марыя Паўлаўна, падтыкаючы пал хусцінку пасму валасоў. — Гэта таму, што душа спачын мае, радасцю поўніцца. Не знойдзец такіх слоў, каб тагое выказаць. Дык навошта выказваць? Дык хадзі шпарчэй, маё бёрда, вядзі ўзоры душы маёй! Спявайце, мае фарбы, цешце вока, гарніце чалавечэ сэрца да прыгажосці і дабрый!»

Соўгаецца выслізгвае бёрда, выплывае з пад яго новы яскравы ўзор.

Насмела штурхаецца ў акно, нібы просіцца пусціць яго пагрэцца ў хату, вецер Неспакойна шуміць у цемры старая група.

Навілаецца яркасцю, разгараецца на ручніку ўзор.

Выплывае з-за хмар месяц. Вялікі і добры, ён заглядае ў акно і, быццам уражаны ўбачаным, прыліпае да шыбіны.

Над пасёлкам, заліваючы яго пранізліва-серабрыстым святлом, павольна плыве месячная ноч.

Алесь ШЛЕГ,
п. Рапішча,
Веткаўскі раён.

Народны ансамбль танца Палаца культуры «Прафтэхадукцыя» быў створаны ў снежні 1945 года. За гэты час калектыв атрымаў званне лаўрэата Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве ў 1957 годзе. Арганісты ансамбля — пераможцы многіх усеагульных і рэспубліканскіх конкурсаў.

У 1957 годзе вядучая група салістаў ансамбля выязджала ў гастрольную паездку ў ГДР. Зараз калектыв ансамбля працуе над новай праграмай, якую ўбачаць рабочыя і служачыя прадпрыемстваў Беларусі наярэйдні XXV з'езда КПСС.

На здымках: 1. Выступае трыо «Рускія лебедзі»; 2. Трэнаж ля станка праводзіць педагог-рэпетитор Тамара Кліміна; 3. Танец «Беларуская вясельная»; 4. Салістка ансамбля інжынер Святлана Шадзон.

Фота В. ЖЫЛІНА.

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

АУТАРЫ ТВОРАЎ — ЖАНЧЫНЫ

У Палацы мастацкіх выставак адкрылася рэспубліканская выстаўка жывапісу, графікі і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. На ёй экспануецца звыш 250 работ, аўтары якіх — жанчыны.

Калекцыю з дзесяці скульптур «Жанчыны» экспануе лаўрэат рэспубліканскай прэміі А. Лічкун-Юсненне, цікавыя работы дэманструюць на выстаўцы старэйшыя мастачкі Літвы Д. Тарабідзіне, Я. Клямкене, М. Цвіркене, прадстаўніцы малодшага пакалення Ю. Багданавічутэ, І. Яскенайтэ і іншыя.

СПРАВАЗДАЧНЫ КАНЦЭРТ

Добрай традыцыяй стала ў горадзе Панявёжысе справаздача калектываў мастацкай самадзейнасці перад насельніцтвам аб сваёй рабоце за год. Вось і зараз дзесяткі самадзейных калектываў выступілі ў Палацы спорту са справаздачным канцэртамі. Шчыра прымалі гледачы спевакоў і танцораў завода «Экранас», эстрадны ансамбль будтрэста, мужчынскі ансамбль Дома культуры мясакамбіната і іншыя калектывы.

ЮБІЛЕЙ БІБЛІЯТЭКІ

Дваццатипяцігоддзе адзначае

Клайпедская гарадская бібліятэка. У яе кнігасховішчах налічваецца звыш паўмільёна тамоў палітычнай і мастацкай літаратуры. Паслугамі бібліятэкі карыстаецца 16 тысяч клайпедчан.

Калектыв бібліятэкі, у якім працуюць выдатныя кнігазнаўцы В. Малупас, З. Міцкевічутэ, Р. Плачанене, А. Чыплене і іншыя, праводзіць шмат цікавых мерапрыемстваў па прапагандзе кнігі, па ідэйна-палітычным і культурным выхаванні чытачоў.

КНІГІ-ДЫПЛАМАНТЫ

Арганізацыйны камітэт Міжнароднай кніжнай выстаўкі «Кніга-75» у Маскве адзначыў дыпламамі некалькі кніг выдавецтва «Вага».

Гэтыя ўзнагароды прысуджаны выдавецтва за цыкл гравюр С. Красаўскаса «Вечна жыць», альбом «Аблінга» і кнігу «Літоўскія казкі».

ПЕРАМОЖЦА КОНКУРСУ ІМЯ ГЛІНКІ

У Тбілісі закончыўся сёмы Усеагульны конкурс малалых акалістаў імя Глінкі.

Сярод пераможцаў конкурсу — студэнтка Вільнюскай кансерваторыі Аўшра Стасюнайтэ. Яна адзначана першай прэміяй.

МАЛАДЗЕЮЦЬ ВЕРЦЯЛІШКІ

УКРАІНЕ добра вядомы калгас «Прагрэс» Гродзенскага раёна. Штогод на яго цэнтральную сядзібу — Верцялішкі прыязджаюць шматлікія экскурсіі. З цікавасцю знаёмяцца госці з арыгінальнай забудовай пасёлка, з архітэктурна-мастацкім афармленнем яго тэрыторыі, жылых дамоў і адміністрацыйных будынкаў, з культурай і бытам хлебаробаў, з іх дасягненнямі ў паляводстве і жывёлагадоўлі.

Добрай прыкметай жыцця калгаснікаў сталі наваселлі. У сучасныя, з усімі зручнасцямі кватэры, пераязджаюць паляводы, жывёлаводы, механізатары. Сельскія працаўнікі атрымалі ўжо 180 кватэр. Да канца года ў новыя дамы ўсяляцца яшчэ 38 сем'яў хлебаробаў. У пасёлку ўзведзены цудоўны Дом культуры, гандлёвы комплекс з магазінамі, рэстаранам, камбінатам бытавога абслугоўвання. Есць тут школа, дзіцячы сад — яслі, паліклініка, гасцініца. Нядаўна ў агульны ансамбль цэнтральнай забудовы пасёлка ўпісаўся цудоўны будынак закрытага плавальнага басейна.

«Прагрэс» уваходзіць у лік гаспадарак рэспублікі, у якіх вядзецца эксперыментальна-паказальнае будаўніцтва дамоў і грамадска-культурных будынкаў. Па плане сацыяльнага развіцця, распрацаванаму ў калгасе, тут вырасце пасёлка на дзве тысячы жыхароў. Будаўніцтва яго пачалося ў 1968 годзе і будзе завершана да канца дзесятай пяцігодкі. Да таго часу ўсе дзесяць населеных пунктаў пераселяцца ў

Верцялішкі, размешчаныя ў цэнтры зямельнага масіву калгаса. Штогод на новабудуўлі гаспадарка выдзяляе больш чым мільён рублёў, выкарыстоўваючы пры гэтым і доўгатэрміновыя пазыкі Дзяржбанка.

Эканамічныя і сацыяльныя пераўтварэнні, якія адбыліся за апошнія гады ў калгасе «Прагрэс», сталі магчымымі дзякуючы самаадданай працы хлебаробаў, пастаяннаму ўдасканаленню сельскагаспадарчай вытворчасці з мэтай павышэння эфектыўнасці, карэным пераменам у кіраўніцтве гаспадаркай.

«Прагрэс» — галоўная гаспадарка аб'яднання «Цэнтральнае», у якое ўваходзяць сем калгасаў і адзін саўгас. Тут сканцэнтраваны адкорм буйнай рагатай жывёлы. 3.600 галоў яе адкормліваецца штогод на новай ферме «Галоўнічы». Сабкошт цэнтнера прыросту складае 120—122 рублі. Ферма «Пілюкі» з механізаванымі кароўнікамі прызначана для дойнага статку. Жывёла тут знаходзіцца на стойлавым утрыманні. Даярка абслугоўвае 50 кароў і надойвае ад кожнай за год 3.500—4.000 кілаграмаў малака.

Вялікі аб'ём работ выконваюць працаўнікі палёў і ферм. І, вядома ж, без механізацыі тут далёка не пойдзеш. У «Прагрэсе» гэтаму фактару надаюць першачарговае значэнне. З году ў год пашыраецца ў гаспадарцы машынный парк. На ўзбраенні хлебаробаў — 62 трактары, 33 аўтамашыны, дзесяткі камбайнаў і іншых механізмаў, на розных участках устаноўлены сотні электрамагнітаў. Іх абслугоўваюць вольны-

я спецыялісты. Ужо цяпер механізатары, складаючы менш чым 10 працэнтаў працаздольнага насельніцтва калгаса, выконваюць 85 працэнтаў усіх работ у паляводстве.

У гаспадарцы дзейнічае дыспетчарскі пункт, аснашчаны радыё і тэлефоннай апаратурай. З 6 і да 23 гадзін у дыспетчара можна атрымаць звесткі аб дзейнасці ўсіх падраздзяленняў, перадаць заяўкі, справяздачы.

У калгасе ўсё робіцца для таго, каб атрымліваць высокія ўраджай розных культур, павышаць прадуктыўнасць ферм. А гэта немагчыма без ведаў. І прагрэсаўцы настойліва авалодаюць імі. У сучасны момант тут больш чым 300 чалавек павышаюць сваю аграа-тэхнічную адукацыю, каля 40 юнакоў і дзяўчат на стипендыі калгаса вучацца ў інстытутах і тэхнікумах. Штогод 5—6 падлеткаў пасылаюцца ў сельскія прафесіянальна-тэхнічныя вучылішчы, каля 40 чалавек займаюцца ў вяслярнай школе.

Памаладзелі, прыгажэй сталі Верцялішкі за гады дзевятай пяцігодкі, павысілася ўраджайнасць калгасных палёў, прадуктыўнасць жывёлагадоўчых ферм. У сёлетнім годзе тут з кожнага гектара сабралі па 39,7 цэнтнера зерня, 242 — бульбы, 400—цукровых буракоў. Звыш пяцігадовага плана рэалізавана больш за 200 тон мяса, да канца года будзе прададзена дзяржаве дадаткова да пяцігадовага задання амаль 1.000 цэнтнераў малака.

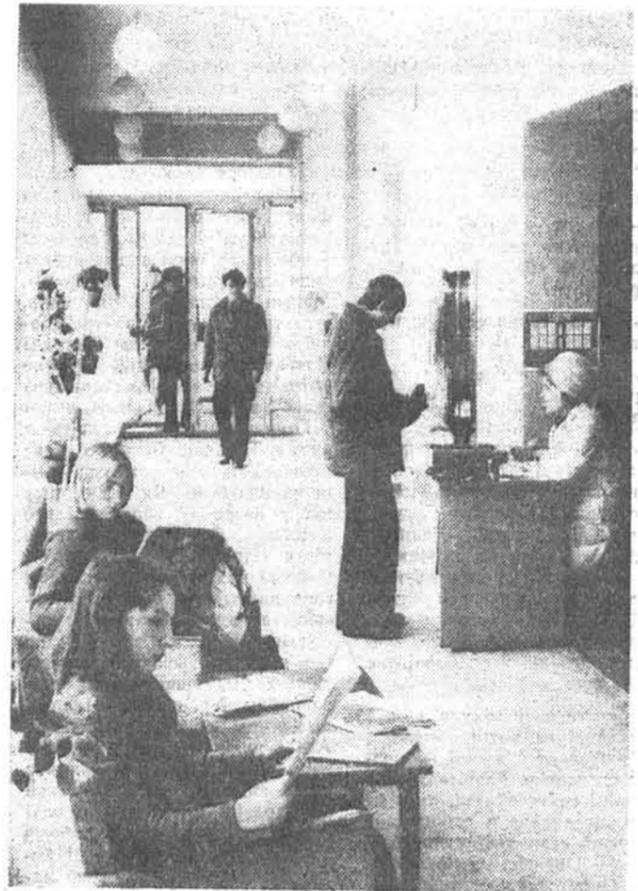
Слаўнымі працоўнымі паспехамі сустракаюць хлебаробы «Прагрэса» 58-ю гадавіну Вялікага Кастрычніка.

Перадаваў механізатары калгаса Іван Аляксандравіч Сіплевеня, Аляксандр Іванавіч Дзятчэня, Пётр Мікалаевіч Савашчэня і Веніямін Васільевіч Бярнадскі.

Выступае калгасны вакальна-інструментальны ансамбль «Раніца». Салістка — загадчыца Верцялішскага аддзялення сувязі Марыя Карпач.

У калгасным Доме быту.

Верцялішкі, вуліца Юбілейная.

Фота А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

ВЯЛІКАЕ МАСТАЦТВА

З ЗША вярнулася балгарская дэлегацыя на чале з Аннай Трычковай, дырэктарам Цэнтра мастацкай самадзейнасці. Дэлегацыя ўдзельнічала ў XII кангрэсе Міжнароднай асацыяцыі аматарскіх тэатраў (АІТА) у Аклахома-Сіці. На гэтым кангрэсе Балгарыя і Ісландыя былі прыняты ў асацыяцыю ў якасці паўнапраўных членаў. Сёлета асацыяцыя стала калектывным членам ЮНЕСКА. Яна ахоплівае аматарскія тэатры 35 краін Еўропы, Азіі, Афрыкі і Амерыкі.

Асацыяцыя аматарскіх тэ-

атраў была створана ў 1952 годзе з цэнтрам у Гаазе.

Удзельнікі кангрэса, які адбыўся ў Аклахоме, праявілі вялікую цікавасць да балгарскай мастацкай самадзейнасці і яе поспехаў. Усеагульнае задавальненне выклікала прапанова правесці адзін з чарговых кангрэсаў асацыяцыі ў Балгарыі.

На алмпіядзе аматарскіх тэатраў, праведзенай у Дэтройце ў дні кангрэса, Балгарыя паказала экспазіцыю, прысвечаную мастацтву сцэнаграфіі самадзейных тэатраў, якая была сустрэта з вялікай цікавасцю.

САФІЯ. ПРЭС.

Айша ЕСЕНБАЕВА

ПАКРЫЎДЖАНЫ ПЕВЕНЬ

Нешта ж у мяне, у пеўня,
Усё няладна і няпэўна:
Ад майі мне куркі — гора,
Лаянак тых, спрэчак — мора,
Сам пшчоты век не знаю,
Без прыгляду кураняткі,
Шчо дайшло да майі хаткі:
Філін з курыцай гуляе.
Не, жыцця і не чакаю.
І за што
Тыя дакоры?
Адпачынку ж я не маю:
Усё плю ды чычу шпоры,
Пераклад з казахскай.

З ЧЭХАСЛАВАЦКАГА ГУМАРУ

Пав Кірыл сядзіць з Ленкай і Божавай на лавачцы. Раптам абедзве яго пытаюць:

— Скажыце, пав Кірыл, каторая з нас прыгажэйшая?
— Э-э, дзяўчаткі, я вам гэтага не скажу.
— Чаму?
— Ленка пакрыўдзіцца.

— А, ведаеш, дачунка, — гаворыць бацька даччы-наўмеліны, — рыхтуецца закон, паводле якога дзяўчына не будзе мець права выйсці замуж, калі да васемнацінаці гадоў не наўчыцца гатаваць, мыць бялізну, шыць і ўвогуле весці гаспадарку?

— Ну, і што? Я выйду замуж у семнацінаці!

— Гэты тэнар нікуды не варты! — шыча ў тэатры жонка мужу. — Хадзем дадому!

— Ты што? Зараз яго павінен пракалоць сапернікі! Я не магу прапусціць гэтага!

Пераклад са славацкай.

КЛАСІКІ У ЦЭЛАФАНЕ

«Май бібліятэцы ўласнай
Зайздросціць кожны сябра мой»

Ад старажытных да сучасных
Сабраў я класікаў у ёй, —
Хваліўся мой стары знаёмы
І запрасіў мяне дадому.
Я да знаёмца зазірнуў —
Вачам сваім не веру:
Бібліятэку разгарнуў
На дзве сцяны ў кватэры;
Папіцы шоўкам абабіў
Ён дбайна і старанна
І кожны томлік укруціў
У плёнку з цэлафана.
З хто бібліятэкі ўласнай
Ніхто [нат сам ён] ніг не браў,
І старажытных і сучасных
Тамоў, вядомых, не чытаў.
Бібліятэку — хто б паверыў! —
Трымае дзеля інтэр'еру.

Васіль МАЕЎСКІ.

ДЭМАНСТРУЕЦЦА Ў ГАЛЕРЭІ

У турнаўскай галерэі (г. Турнаў, Паўночная Чэхія) дэманструецца буйнейшая ў ЧССР карціна. Яе памеры — 10x8 метраў. На карціне адлюстравана легенда аб паражэнні саксонцаў ля Грубай Скалы. Эскізы стварыў выдатны чэшскі мастак Мікалаш Алеш (1852—1913).

Карціна была напісана для Чэхаславацкай этнаграфічнай выстаўкі, якая праходзіла ў 1895 годзе, дзе яна з'яўлялася часткаю дыярамы. Потым доўгі час з-за яе памераў для карціны не маглі знайсці падыходзячага месца ў галерэях.

БРАЗІЛІЯ: ЦЯЖКА АТРЫМАЦЬ АДУКАЦЫЮ

Калі чатырох мільянаў, гэта значыць больш як 18 працэнтаў, бразільскіх дзяцей ва ўзросце ад 7 да 14 гадоў не змаглі ў гэтым годзе паступіць у школу, піша газета «Глобу», спасылваючыся на дадзеныя міністэрства асветы і культуры. Нават у адным з самых развітых штатаў краіны — Рыа-дэ-Жанейра — за дзвярамі школы засталася звыш ста тысяч дзяцей. Адна з прычын гэтага — недахоп класных памяшканняў і настаўнікаў.

Класныя пакоі звычайна малы. У некаторых займаецца да сотні вучняў. Будынікі многіх школ настолькі спархаваны, што ў іх небяспечна знаходзіцца. З 2.418 пачатковых школ — 1.704 маюць толькі адно класнае памяшканне. Дыпламаваных настаўнікаў перамяняюць прыватныя школы. Многія настаўнікі атрымліваюць такую нізкую зарплату, што вымушаны кідаць выкладчыцкую дзейнасць і ўладкоўваюцца прадаўцамі, касірамі, сакратарамі, машыністамі і г. д. Бразільскаму настаўніку даводзіцца працаваць па 10 — 12 гадзін у дзень.

Аднак галоўнай прычынай таго, што мільёны бразільскіх дзяцей не трапляюць у школу, з'яўляецца беднасць. Многія сем'і проста не могуць плаціць за вучобу, піша газета «Крытыка». У выніку толькі палова вучняў, якія паступаюць у першы клас, працягвае вучобу ў другім і толькі 20 працэнтаў заканчваюць пачатковую школу.

У прамысловым штаце краіны — Сан-Паўлу — з 592 тысяч дзяцей, якія запісаліся ў першы клас, толькі 192 тысячы закончылі пачатковую школу. Астатнія адсяяліся ў працэсе вучобы. Асноўнай прычынай гэтага тая, што 70 працэнтаў дзяцей — выхадцы з сем'яў з нізкім матэрыяльным дастаткам. Яны харчуюцца надгаладзь. Плата за вучобу для такіх сем'яў — неадпаведна высокая раскоша. Большасць дзяцей вымушаны працаваць, каб давамагачь бецькам. Гэта маленякі чысцільшчыкі абутку, газетчыкі, хлопчыкі-пасыльныя ў кан-

торах і рэстаранах. Як паказваў перапіс насельніцтва 1970 года, многія бразільскія дзеці пачынаюць працаваць з 10-гадовага ўзросту.

«Яшчэ больш складана з вышэйшай адукацыяй, — піша газета «Крытыка». — У Бразіліі яна ператварылася ў прывілею нямногіх. Дзяржаўныя вышэйшыя ўстановы не могуць прыняць і сотай долі жадаючых вучыцца. Таму арганізацыя прыватных ВНУ ператварылася ў Бразіліі ў выдатнае прадпрыемліцтва».

Цяпер у краіне пачынаюцца ўступныя экзамены ў ВНУ. На дзвярах многіх з іх вісяць аб'явы: «Перш чым здаваць дакументы, даведайцеся аб памеры платы за вучобу». А пэны — недаступныя. За экзамены, лабараторныя работы студэнты пложыць асобна. Каб купіць неабходныя падручнікі, трэба каля 2 тысяч крузейра ў год.

Усё гэта прыводзіць да таго, што ў Бразіліі не хапае спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй. Таму штогод у краіну запрашаюць больш як 500 спецыялістаў з ФРГ, Францыі, Галандыі, Аўстрыі і іншых краін.

Сапраўдным бічом Бразіліі застаецца непісьменнасць. У 1970 годзе 33,6 працэнта бразільцаў ва ўзросце ад 15 гадоў і старэй не ўмелі чытаць і пісаць. За пяць гадоў колькасць непісьменных скарацілася да 18,7 працэнта. Вялікая заслуга ў гэтым належыць «Мабралу» — бразільскаму руху за ліквідацыю непісьменнасці, які ў гэтым годзе адзначае 5-годдзе свайго заснавання. У перыяд з 1970 па 1974 год на яго курсах навунылася чытаць і пісаць каля сямі мільянаў чалавек.

Гэтая арганізацыя існуе на сродкі, вылучаныя ад спартыўнай латарэі. Аднак іх лўна не хапае. Як заявіў прэзідэнт «Мабрала» Арлінда Лопес Карэа, рух адчувае велізарны цяжкасць не хапае настаўнікаў, памяшканняў, вучэбных дапаможнікаў. У выніку курсы заканчваюць толькі 40 працэнтаў тых, што запісаліся.

Б. ШЧАРБАКОВ,
нар. ТАСС.

Рыа-дэ-Жанейра.

ГУМАРЭСКІ

НЫРНУЛІ

Сустрэліся каля рэчкі два даўнія прыяцелі:

— Ну, як пажываеш? — пытае адзін.

— Ды так, нібы і нядрэнна. Маю «Волгу», цудоўную дачу, а ў доме пад цынкавым дахам — тры сучасныя гарнітуры і яшчэ багата чаго.

— І ў мяне гэта ўсё ёсць, ды акрамя таго на трох ашчадных кніжках тры кругленькія сумы.

— А ў мяне чатыры кругленькія!

— А ў мяне...

— А ў мяне...

Залезлі абодва ў ваду.

— Давай заспрачаемся, хто

прасядзіць даўжэй пад вадой, — прапанаваў першы. — Той, хто пераможа, выйграе сто рублёў.

— Давай! — падтрымаў другі.

Нырнулі абодва. Няма, няма, ды вось паказаліся абодва разам.

— Нічыя. А ну, давай на тысяччу!

— Давай!

Зноў нырнулі і аж на тры дзень... адшукалі іх вадалазы.

Аляксей ДОУГІХ.

ПАЖАРТАВАЎ

Падумаць толькі — дзесяць гадоў мінула! Як хутка ідзе час! Ты еш, еш... Не саромся! Што праўда то праўда — у мяне не дужа багаты стол. Нядаўна мазбло купіў у крэдыт... Усё, што на стала, на астатнія купіў. Але ты еш; чаго відэлец адклаў? Гэта ж я табе так сказаў, па-сяброўску. Я да таго вяду, што іншы на тваім месцы еў бы ў гасцях не так, як ты — аж за вушамі трашчала б... А ты сціплы чалавек. Чаго ты зноў відэлец адклаў? Я ўжо сказаў, што я гэта без усякіх там наёмкаў...

А дзе працуеш цяпер? У навукова-даследчым? Дысертацыю абараніў? Ну, малайчына! Шчыра за цябе рады. Ніколі б не падумаў, што ты на такое здатны. Аказваецца, і ты мятаеш, як мы ў інстытуце смяляліся з тваіх выступленняў? Тады ты не мог і двух слоў звязаць, а цяпер дысертацыю абараніў. Ну чаго, чаго

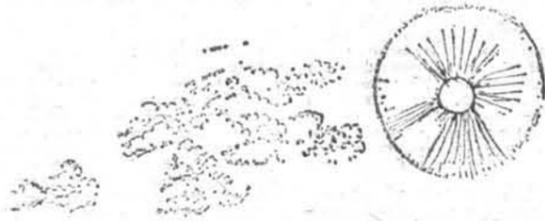
ты крывішся? Што з таго, што не было ў цябе таленту? Не ўсе яго маюць, а жывуць. І не блага жывуць. Чаго ты так пабалеў? Як у цябе са здароўем? Мо п'еш багата? Ды прызнайся... Вунь і рука трымаецца: віно на абрус выліў.

А жонка ў цябе хто? Ніна? Ніна з нашага курса? Памятаю. Ну і даў! Баявая была! Толькі не верыцца, што цяпер яна добрая гаспадыня і пяшчотная жонка. А калісьці ў інстытуце шмат хто з нашых хлопцаў да яе заляцаўся. І я аднойчы з ёю цалаваўся... Няўжо не ведаў? Чаго ж ты ўскочыў? Я ж табе па-добраму, па-сяброўску... Пажартаваў. Не цалаваў яе я. Толькі ў кіно запрасіў, а яна адмовілася.

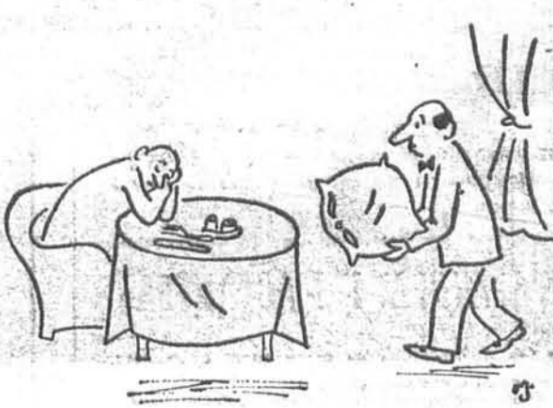
Стоі! Ты куды! Пабег! Нават не развітаўся. Дзіўны чалавек. Жартаў не разумее. Памятаю, ён і ў інстытуце такім быў. Дзіваком!

Уладзімір ЗАЦ.
Пераклад з украінскай.

БЕЗ СЛОУ...

Малюнак з часопіса «Пікнер» (Талін).

Малюнак з часопіса «Нангі» (Тбілісі).

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

СЕМІНАР У КАРАЛІШЧАВІЧАХ

ПАВОДЛЕ ПЕСЫ «БРЭСЦКІ МІР»

П'ЭМІ І ДЫПЛОМЫ АРХІТЭКТАРАМ

УМЕЛЕЦ З ДАВЫД-ГАРАДКА

ПРАПАГАНДЫСТЫ ЛІТАРАТУРЫ

Дзямі ў Доме творчасці імя Я. Коласа праходзіў семінар карэспандэнтаў-арганізатараў бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР пад дэвізам: «Надхвітае слова пісьменніка — XXV з'езд КПСС». На семінар сабраліся карэспандэнты-арганізатары рэспублікі. Адкрыў яго намеснік старшын СП БССР Іван Чыгрынаў. З паведамленнем аб рабоце бюро па тэмах «Гэты год і яго задачы» — напярэдадні XXV з'езда КПСС выступіў дырэктар бюро прапаганды Мікола Татур. Пасля даклада «Карэспандэнты-арганізатары абмяняліся вопытам работы».

Цікавы даклад на тэму «Беларуская літаратура напярэдадні XXV з'езда КПСС» зрабіў прафесар, доктар філалагічных навук, паэт Алег Лойка. Аб формах і метадах работы бюро прапаганды гаварыў прафесар, доктар філалагічных навук, пісьменнік Федар Янкоўскі. У рабоце семінара прынялі ўдзел намеснік старшын СП БССР Анатоль Грачанікаў, адказны сакратар СП БССР Анатоль Вярцінскі, старшыня савета бюро Аляксей Русеіч, пісьменнікі Уладзімір Карняў, Пятро Прыходзька, Якуб Меікаў, Уладзімір Кузьмячок.

В. ДАВІДА.

КОНКУРС ЗАВЕРШАНЫ

Падведзены вынікі конкурсу на эскізы праект будынка Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы ў г. Мінску, які праводзіў Міністэрства культуры БССР. Дзяржбуд БССР, Мінскі гарнізон і Саюз архітэктараў БССР журы пад старшынствам галоўнага архітэктара Мінска Ю. Грыгор'ева адзначыла вялікую цікавасць да конкурсу архітэктурнай грамадскасці. На працяг пасупіла 76 праектаў. Журы вырашыла першую прэмію не прысуджаць. Сума, прызначаная для першай прэміі, зварнуца на выплату дзясяці залатых медалей прэміі па 500 рублёў кожнай.

Другая прэмія па 3 тысячы рублёў прысуджаны калектыву маскоўскіх архітэктараў у складзе Н. Панамаровай, І. Іванова, В. Гаўрылава, А. Панамарова і калектыву мінскіх архітэктараў пад кіраўніцтвам В. Крывашэва.

Тры трэція прэміі па 2 тысячы рублёў кожная прысуджаны мінскаму архітэктару В. Мінькову, калектыву архітэктараў ЦНІЭП відэаінжынерных і адміністрацыйных будынкаў і збудаванняў у складзе А. Быкава, Ю. Гнявоўскага, А. Касціцына, П. Пёстава і В. Скачкова, калектыву мінскіх архітэктараў пад кіраўніцтвам В. Сухарослава.

Спецыяльныя дыпламы конкурсу прысуджаны праектам пад дэвізамі: «Помнік», «Тэатральная маса», «78», «Васьміграннік», «Пегас», «Два паўнальці». Аўтары гэтых праектаў павінны накіраваць праўленню Саюза архітэктараў БССР пісьмы, якія дазваляюць ускласці дэвізныя канверты.

Міністэрству культуры БССР рэкамендавана прыняць праграму праведзенага конкурсу за аснову для далейшай работы над праектам будынка Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы.

НА ХВАЛЯХ ПОЛЬСКАГА РАДЫЁ

Да галасцяў Вллікай Кастрычніцкай сямнацятнай рэвалюцыі ў тэатральна-праграму Польскага Радые ўключана новая літаратурна-драматычная перадача па вольнае п'есе Кастэва Губарэвіча «Брэсцкі мёр». Радыеапраца — як паведамляе газэта «Тыдзень людз», называецца «Слова і дамагогія». Ён прысвешчаны барацьбе Уладзіміра Ільіча Леніна з палітычнымі дэмагогамі, што пераважвалі малалетнюю сацыяльную дэмагогію.

мапоўваць адбыты рэвалюцыі, яго энергію і стратэгічны гены ў часы цяжкіх выпрабаванняў для справы будаўніцтва новага грамадства.

Тэатр Польскага Радые адмыслова падзеі гісторыі на мастацкім п'есе сучаснага беларускага прамаўляўча ў рэжысёрскім Яна Барткоўскага. У ролі У. І. Леніна выступае Ігнаці Махоўскі, у ролі Н. К. Крупскай — Задзія Рысуўна.

НА АГЕНЬЧЫК ДОМА АКЦЁРА

Сюды прыходзяць для таго, каб паслухаць лекцыю выдатнага мастацтвазнаўцы або паглядзець праграму пад назвай «Мая несывяраная роля», з якой выступае калега, пазнаёміцца з новымі фільмам і потым падыскуіраваць з кінематаграфістамі. Сюды прыходзяць у бібліятэку, рыхтуючыся да пастапоўкі класічнай п'есы, каб сабраць літаратурна-крытычны матэрыял, пагартца альбомы з эскізамі дэкарацый мастакоў мінулага, пашукаць патрэбныя звесткі. Тут і адпачываюць за сяброўскай гутаркай. Адным словам, у вольнай гадзіны ў будынку на Ленінскім праспекце, 26 можна сустрэць і ветэранаў сцэны, і малодых работнікаў тэатральнага мастацтва.

Цёпла праходзяць сустрэчы з былымі ўдзельнікамі рэвалюцыйных падзей і грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, з перадавікамі вытворчасці, вучачымі і вынаходнікамі. Завязваюцца непасрэдныя размовы

пра надзённыя клопаты чалавекі нашых дзён, што дае спахыву і для творчага асэнсавання жыцця артыстамі пры пастапоўцы сцэнічных твораў на сучасную тэматыку.

А колькі напалу бывае, калі прадстаўнікі розных тэатраў абмяркуюваюць спектаклі адзін аднаго, спрачаюцца, ралцаюць.

Асабліва ярна свецяць агні

Дома акцёра ў Мінску ў святочныя дні.

На здымку — заслужаная артыстка БССР А. Шах-Парон, народная артыстка БССР З. Браўарская і рэжысёр У. Караткевіч (Гродна) набылі новыя кнігі аб мастацтве акцёра. Есць аб чым пагаварыць!

Фота П. НАВАТАРАВА.
(БЕЛТА).

МАСТАКІ-ГОРАДУ

Саюз мастакоў СССР правіў у Мінску міжрэспубліканскі семінар мастакоў прамысловага і афарміцельскага мастацтва пад кіраўніцтвам Сенежскай студыі (Цэнтральная навукова-эксперыментальная студыя Саюза мастакоў СССР).

«Сенежскія» семінары арганізуюцца з 1964 года на базе Дома творчасці Сенеж тры разы ў год. З 1967 года яны пераўтвораюцца ў Цэнтральную вучэбна-эксперыментальную студыю, якая акрамя семінараў на Сенежы, вядзе пастаянныя двухмесячныя і дзевяцідзённыя лекцыйныя заняткі ў саюзных рэспубліках. За гэтыя гады студыя выязджала ў Новасібірск, Львоў, Рыгу, Ташкент, Ульянаўск, Ашхабад, Ленінград.

Асноўная задача студыі —

павышэнне кваліфікацыі мастакоў у галіне мастацка-праектнай дзейнасці. Работы ўдзельнікаў семінараў рэгулярна дэманструюцца на ўсесаюзных, рэспубліканскіх і міжнародных выстаўках.

На мінскім семінары студыя прадоўжыла работу на мастацкаму асэнсаванню гарадскога асяроддзя на матэрыяле праекта цэнтры стылца Беларускай. Ён уключае ў сябе добраўпарадкаванне тэрыторыяй часткі Ленінскага праспекта, арганізацыю святочнай праэторыі Цэнтральнай плошчы, праект музейна-выставачнай зоны ў раёне Німігі, і добраўпарадкаванне Паркавай магістралі ўздоўж ракі Свіслач.

Работы, створаныя на семінары, зараз дэманструюцца ў Мінскім Палацы мастацтваў.

Цыркавым артыстам стаючыца на ветэраках рабочы Гомельскай фабрыкі індывідуальнага пашыву і рамонту абутку Васіль Аляксеевіч Пляшкоў. Майстар спорту па акрабатунай расставіўшыся са спартыўнай арнай, прышоў на сцену Палаца культуры Гомельскага абласнога ўпраўлення бытавога абслугоўвання. Выступленні В. Пляшкова, які ўключаюць элементы акрабатунай, сілавога эквілібра, жанглівання, карыстаюцца ізыменным поспехам у канцэртах мастацкай самудзейнасці.

На здымку: на сцене рабочы Васіль Пляшкоў.
Фота І. ЮДАША. (БЕЛТА).

З ШЭФСКІМ КАНЦЭРТАМ

Воснера Наран. Яго спэцыяльна прызначаныя мастацкія бераті, бачныя мастацкія дэманстрацыі паказваюць людзям, што ў доме адначасна і мастацтва і праца. Яны павіны быць аднаго і тэму, працаваць аднаго і тэму.

Частымі гасцямі ў іх былі беларускія артысты і пісьменнікі. Ільіна з шэфскім канцэртм тут выступілі артысты Дзяржаўнага філармоніі. Прысутныя гоола ападарывалі артыстам Яўгені Пятлавіч, дырэктару Рэспубліканскага канцэртнага артыстаў эстрады Валодзію Пышчалеўца, дыпламанту ўсесаюзнага канцэртна-рамансэстаў Стэфана Градзюшкі, пісьменніку Міхасю Сяўчанку, ад праектаў сваё афарыяма, гумарэста, байні.

С. МІХЕД.

...І АЖЫВАЕ ДРЭВА

У карціннай галерэі Пінскага краязнаўчага музея адкрыліся персанальная выстаўка работ Явдома-Гарадка, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Канстанціна Кандрацівіча Казелкі, прысвечаная 60-годдзю творчай дзейнасці.

Найбольш цікавыя яго работы «Палынак на Куліковым полі», «Палыванне на зубла», «Партызанская тачанка», «Партызанская сваязная», «Партызаны воін і санітарка», «Бялыя сябры-таварышы», «Бур'янаўчы»... Многія работы К. Казелкі «находзіцца ў фондзах Пінскаўскага музея БССР і Рэспубліканскага Дома народнай творчасці, у Боснікім і Пінскім краязнаўчых музеях.

Канстанцін Казелка шматгадоўны дыпламант абласных, рэспубліканскіх і ўсесаюзных выставак народнай мастацкай творчасці, удзельнік зарубажных выставак.

За творчыя поспехі ён ўзнагароджаны медалём «За працоўную адданасць», ордэнам і залатым медалём ВДНГ СССР.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць на пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмная рэдакцыі — 33-24 61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктурны і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масвай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-50-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Зіктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.